

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálně pedagogických studií

Bakalářská práce

Lisa Janina Schmerler

Prevence agresivního chování u dětí

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne: 20. 4. 2022

Podpis: .....

Poděkování

Děkuji doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad, vstřícnost a věcné připomínky při zpracovávání závěrečné práce. Gabriele Filípkové děkuji za korekci pravopisu. Děkuji rodině za podporu po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	5
Teoretická část.....	6
1. Vývojové aspekty u dětí ve vztahu k agresivnímu chování	6
1.1 Prenatální období.....	6
1.2 Novorozenecké období.....	6
1.3 Kojenecké období (0-3 měsíce).....	7
1.4 Kojenecké období (3-9 měsíců).....	8
1.5 Batolecí období (9-18 měsíců)	8
1.6 Batolecí období (18měsíců-3 roky)	9
1.7 Předškolní věk (3-5 let)	10
2. Agresivita.....	11
2.1 Příčina a prevence agresivního chování	11
2.2 Přístup k dětem s agresivními projevy	13
3. Rešerše na téma agresivity u dětí	16
3.1 Metodika rešerše.....	16
3.2 Výsledky rešerše.....	16
3.3 Výsledné kategorie	16
3.4 Témata řešená v rámci výzkumů.....	36
4. Praktická část.....	38
4.1 Cílem výzkumného šetření	38
4.2 Metoda šetření	38
4.3 Výsledky.....	38
5. Diskuse	47
6. Závěr.....	49
Referenční seznam.....	51

Úvod

Projevy agrese jsou přirozenou součástí v každém vývojovém období člověka. Snahou této práce bylo zjistit, proč jsou některé děti více agresivní než jiné. Příčinou agrese může být prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Agrese je způsob vyjadřování nespokojenosti. Důležité ale je, naučit se ji ovládat. Už od početí budoucího potomka hrají rodiče důležitou roli ve vývoji svého dítěte. Když bude dítě už od počátku s láskou rodičů vedeno k usměrňování jeho agrese, bude lépe fungovat ve společnosti. Můžeme si všimnout, že chlapci většinou reagují jiným způsobem agresivity než děvčata.

Teoretická část bude obsahovat analýzu stránky Theses.cz, kde bude zaměřeno na práce vytvořené v posledních 5 letech, které se týkají předškolních dětí. Výsledky rešerše budou předloženy po jednotlivých kategoriích. U každého výsledku se uvede jeho název, autor, rok vydání, cíl, metoda výzkumu a výsledek. Poté bude vytvořen graf, který znázorní četnost řešených témat v rámci výzkumu. Na konci rešerše bude napsané shrnutí, které vyplývá z vytvořeného grafu. Výsledky mohou být užitečné pro budoucí práce na téma agresivního chování u předškolních dětí.

Teoretická část bude dále zaměřená na vývojové aspekty u dětí ve vztahu k agresivnímu chování, kde budou jednotlivé vývojové etapy popsány. Dále bude popsána příčina a možná prevence nežádoucího chování, aby se agresivnímu chování mohlo včas předejít. Součástí prevence může být správný přístup k agresivním projevům, nebo pozitivní usměrňování energie dětí v jednotlivých etapách života.

Praktickou částí bude dotazník provedený online formou v Německu. Výsledky dotazníku budou vyhodnoceny za pomoci tabulek a následně okomentovány.

Cílem bakalářské práce je porozumět agresivnímu vyjadřování dětí. Dozvědět se, jak na tuto situaci reagují učitelé mateřských škol. Jak se děti projevují, nebo zda rodiče s učitelkami spolupracují, když je jejich dítě agresivní. Tyto informace budou prospěšné nejen v pracovním životě, ale i v osobním životě při výchově vlastních dětí.

Teoretická část

1. Vývojové aspekty u dětí ve vztahu k agresivnímu chování

Vývojová psychologie zkoumá lidskou psychiku a celou osobnost člověka. Psychický vývoj zahrnuje biosociální, kognitivní, motivačně emoční a psychosociální vývoj. Celý vývoj člověka je závislý na působení mnoha faktorů, kterými jsou vrozené dispozice (dědičnost) a vliv prostředí (Vágnerová, 2021). Podle Svobody (2014) nastává plnohodnotný rozvoj osobnosti při zajištění základních životních potřeb. Nedostatek může způsobit frustraci, deprivaci nebo trauma. Znalost potřeb dítěte v jeho vývoji umožní lépe pochopit jeho chování v denních situacích. Snáze rozlišíme, jaké chování je přijatelné a jak ideálně reagovat. Agresivita je součástí lidské přirozenosti. Ve vývoji dítěte hraje velkou úlohu, protože vnitřní prudkost dodává dítěti energii a motivaci nezbytnou k sebezpřekonávání. Tuto energii může dítě využít pro dosažení pozitivních cílů nejen pro sebe, ale i pro své okolí. (Edwige, 2013).

1.1 Prenatální období

Spojením mateřské a otcovské zárodečné buňky začíná život jedince. Prenatální vývoj trvá 10 lunárních měsíců po 28 dnech. Toto období se dělí na 3 fáze: 1. období od oplození do uhnízdění blastocysty, 2. embryonální období, 3. fetální období (Vágnerová, 2021). Nenarozené dítě, plod v děloze, je ovlivněno náladami matky. Placentou a pupeční šňůrou procházejí hormony, které plod vstřebává. Hlavní příčinou negativního dopadu na psychický stav dítěte v době těhotenství matky je nepřijetí dítěte, jeho odmítání. Často bývá podceňována vnímavost plodu, kterou je ve velké míře ovlivňován psychický život budoucího dítěte. Pokud těhotná žena nežije obklopená láskou a kladnými emocemi, je nezbytně nutné vyhledat odbornou pomoc od psychologa. Tato podpora je prospěšná pro matku i pro nastolení lepších psychologických podmínek pro příchod dítěte. Kladný vliv na plod má haptonomie, což je kontaktní seznamování prostřednictvím rukou. Cílem této metody je umožnit vzájemné citové poznání ještě před porodem (Edwige, 2013).

1.2 Novorozenecké období

Lidský plod se rodí ve 38.-42. týdnu těhotenství. Jeho průměrná hmotnost činí 3300-3400g a jeho průměrná výška je 50cm. Po narození přestává být dítě součástí mateřského organismu a stává se samostatnou bytostí. Způsob života a celé prostředí se u dítěte mění. Novorozenecké období trvá přibližně 1 měsíc, kdy je zásadní adaptace dítěte na nové prostředí

(Vágnerová, 2021). Novorozenec svoji nespokojenost vyjadřuje křikem, kterého si můžeme všimnout hned po narození dítěte. Čím více dítě od narození pocítuje podporu rodičů, tím má menší potřebu rozvinout agresivní chování. Agresivním chováním si vyžaduje potřebnou ochranu. Křikem a pláčem se dítě obrací na své bližní v prvních dnech života. Agresivní projevy dítěte můžeme zmírnit, když ho přiložíme k matčinu prsu. Novorozenci vnímají citové podněty od své matky i z okolí, které na něj působí, a proto má prostředí vliv na chování dítěte. Důležité je vytvořit dítěti pocit bezpečí. Toho docílíme např. přímým tělesným kontaktem, tlumeným osvětlením či okamžitým uspokojením potřeb dítěte. Také je dobré se vyvarovat odloučení matky od dítěte, protože přítomnost matky v prvních dnech života napomáhá rozvoji klidného a optimistického chování. Otec hraje v tomto období také zásadní úlohy, protože zabraňuje tomu, aby se kdokoli vměšoval mezi matku a dítě (Edwige, 2013).

Dítě rychle pochopí, že jeho emoce mají vliv na jedince v jeho okolí. Emoce vyjadřují svojí mimikou a gestikou. Křikem a pláčem upozorňují na svoji nespokojenost své okolí. Reakce u dětí jsou individuální. Rozvoj emocí podporují reakce na ně a mezilidské vztahy. Novorozenci jsou schopni napodobování výrazů v obličeji (Poláčková Šolcová, 2018).

1.3 Kojenecké období (0-3 měsíce)

Rozvíjejí se mnohé kompetence, které vedou k postupnému osamostatňování dítěte v batolecím věku. Stimulace je podporována matkou. Vývoj je rozdílný, proto si lze povšimnout individuálních rozdílů mezi dětmi. Mozek se vyvíjí i po narození (Vágnerová, 2021). Kojenci se vyjadřují agresivními impulzy, které můžeme označit jako "impulzy života". Intenzitou křiku nebo pláče nás upozorní na svou potřebu po mateřském mléce a naší pozornosti. Tělesný kontakt mezi matkou a dítětem je v tomto období velmi důležitý. Dítě má možnost objevit svoji identitu, tím si uvědomit vztah vůči matce a okolí, které s ním sdílí jeho hledání rovnováhy. Spojenectví s dítětem rodiče získávají reagováním na jeho potřeby a ono zároveň časem začne respektovat jejich požadavky. Pozornost rodičů vede dítě k tomu, aby nebylo agresivní a nerozvíjelo způsoby agresivní komunikace. Úloha tatínka je velmi důležitá, protože se u dítěte rodí obdiv k otci, který je matce oporou. V tomto období si otec u dítěte získává přirozenou autoritu. Rodiče mají tendenci vždy uklidňovat pláč dítěte dudlíkem. Tímto způsobem se dítě naučí uklidňovat své vnitřní napětí se zavřenými ústy, což zpomaluje jeho komunikační schopnosti (Edwige, 2013).

Sociální úsměv se objevuje v šesti až deseti týdnech, který je signálem pozitivního prožitku dítěte (Poláčková Šolcová, 2018).

1.4 Kojenecké období (3-9 měsíců)

Vágnerová (2021) uvádí, že nárůst synaptogeneze¹ lze zaznamenat ve 3. a 4. měsíci, ale nejvyšší hodnoty dosáhne mezi 4. a 12. měsícem. Vývoj je závislý na zrakové a sluchové stimulaci. Kolem čtyř měsíců je dítě schopné se smát nahlas. Děti si v tomto období užívají interakci jiných lidí. Když děti dovrší půl roku, tak je už každý nerozesměje, protože jsou schopni k jednotlivým tvářím přisuzovat jiný význam a reakci. Kolem osmého měsíce se objeví emoce strachu. Získání důvěry je základem pro lásku, přátelství a naplňující mezilidské vztahy v dalším životě (Poláčková Šolcová, 2018).

Důležité je dítě podporovat v objevování sebe samého a v získávání důvěry v ostatní lidi, protože tím dojde k předcházení projevům agresivity. Dítě má potřebu být milováno a při sebemenších pokrocích cítit obdiv od nejbližších, čímž se ochrání před vznikem úzkostí. I když dítě nechápe přesný smysl slov, vnímá lásku, tón hlasu a melodii vět. Tento začátek komunikace umožňuje zvládat vnitřní agresivitu a divoké impulzy. Dítě s námi komunikuje pomocí své mimiky. Odmítání dítěte způsobuje frustraci, která se postupně nahromadí a frustrované dítě přestane rodičům důvěřovat. Hrozí, že si osvojí agresivní chování. Radost z braní hraček do úst vystřídá kolem sedmého měsíce potěšení z odhazování předmětů. Toto házení vnímají jako hru mezi sebou a rodičem, či okolím. Když rodiče na jeho hru přistoupí, dítě cítí, že s ním sdílí jeho objevy, a že s jejich pomocí může prozkoumávat okolní svět. Citová jistota, kterou nalézá dítě u svých rodičů, je nezbytná pro jeho psychický vývoj (Edwige, 2013).

1.5 Batolecí období (9-18 měsíců)

Dítě se osamostatňuje, usiluje o sebeprosazení a zkoumá své limity (Vágnerová, 2021). Kolem jednoho roku jsou děti schopné zachovat se podle rozpoznání výrazu v obličeji druhého. Dovedou regulovat své emoce prostřednictvím hry, která navozuje libé pocity (Poláčková Šolcová, 2018).

Jedná se o období, kdy se dítě naučí samo přemísťovat, plazí se, leze po čtyřech, a na závěr začne chodit. Rozšiřuje svůj okruh zkoumání a začíná překračovat zákazy z touhy objevovat a experimentovat. Rodiče začínají říkat často NE, nicméně tím dítě omezují a vzbuzují jeho hněv. Tak jako rodiče říkají NE, tak i dítě říká NE, aby dalo najevo, že je oddělenou bytostí. Prvním odporem vůči přání rodičů je odmítání jídla. Dále začínají problémy s usínáním a dítě se v noci často probouzí. Strach z usínání o samotě je až do tří let dítěte vyvoláván životním strachem dítěte z odloučení. Je důležité, aby dítě vidělo lásku mezi

---

¹ Tvorba synapsí, tj. spojení mezi jedním neuronem a jinou buňkou nervového systému nebo mezi dvěma neurony.

matkou a otcem, aby si uvědomilo, že není jediným partnerem matky, jinak by hrozilo, že bude požadovat více důkazů mateřské lásky. Díky tomuto uvědomění najde snáze své místo ve vztazích (Edwige, 2013).

1.6 Batolecí období (18měsíců-3 roky)

Struktura a fungování mozku se mění. Způsobuje to tvorba bílé mozkové hmoty, která se nazývá myelinizace. Díky nárůstu synapsí v hipokampu ve 2. roce života dochází ke zlepšení paměti dítěte. Dokáže si poprvé vědomě vybavovat vzpomínky, zlepšuje se jeho pozornost, koriguje emoční prožitek a reakci (Vágnerová, 2021). Děti chtějí všechno prozkoumat a nenechat se rušit svými herními nápady. Sociální vliv chtějí otestovat i roční děti, až ve věku téměř dvou let se k nim přidává touha po majetku (Haug-Schnabel, 2009).

V tomto období začínají děti porušovat pravidla, která rodiče prosazují. Střet mezi protichůdnými přáními bude dítě dostávat do frustrace, která mu pomůže stát se sebou samým. Dětský mozek má povrchové vrstvy, kterým se říká kortikální a jsou dost rozvinuté na to, aby umožnily dítěti počáteční rozvoj řeči a jeho zdánlivého uvažování. Limbický systém, který je uložen hlouběji v mozkových strukturách, je ještě nezralý. Právě tento systém reguluje naši náladu, schopnost ovládnout se, když prožíváme nějaké rozporné emoce. Limbický systém je nedostatečně vyvinut až do pátého roku, proto má dítě takové problémy se zvládnutím emocí. Rodiče si musí uvědomit, že dítě není tak emočně zralé jako dospělí. Povzbuzováním verbální komunikace u dítěte dochází k upřednostňování mluveného slova, sdělování svých přání a pocitů, spíše než vyjadřování fyzickým způsobem. Celá výchova spočívá v umění zaměřit energii dítěte k pozitivním aktivitám a odvádět ji od aktivit negativních. Když je dítě nuceno své hněvivé emoce potlačit, tak se buď hněv obrátí dovnitř, nebo bude dítě naopak přehnaně agresivní. Při příchodu druhého dítěte je důležité dbát na pocity staršího sourozence a oceňovat jeho pokroky, aby se posílila jeho sebedůvěra a ochranné tendence. Tak jak se k sobě navzájem chovají rodiče, se bude dítě chovat k rodičům (Edwige, 2013).

Na negativní emoce svých blízkých začíná reagovat mezi druhým až třetím rokem snahou utěšit, či upozornit. Starší batole je schopno se uklidnit samo a už nepotřebuje k uklidnění fyzický kontakt. Ve třech letech se začíná objevovat slovo já, začíná si vytvářet obraz sebe sama. V tomto období děti poprvé vstupují do první sociální interakce s vrstevníky (Poláčková Šolcová, 2018).

1.7 Předškolní věk (3-5 let)

Myšlení v předškolním věku ještě není regulováno logikou, dítě uvažuje intuitivně. Toto období připravuje dítě na život ve společnosti, na konci této fáze nastupuje do školy. Musí se naučit přijmout řád, prosadit se a spolupracovat s ostatními jedinci (Vágnerová, 2021). Ve třech letech se regulace emocí zvnitřňuje a dítě je schopno sebekontroly. S nástupem do školky děti rozumí projevům a příčinám emocí. Mezi čtvrtým a pátým rokem dokáže simulovat emoční projevy. Během předškolního období rozvíjí schopnost empatie a mluví více o svých emocích (Poláčková Šolcová, 2018).

Dítě začíná kontrolovat svůj hněv. Rádo provokuje sprostými, pro něho zakázanými slovy. Když známe vývojové etapy zrání mozku lépe, porozumíme jeho chování a hněvu. Oblast emocí se nachází v čelní části mozkové kůry, která způsobuje vyjadřování bez zábran. Pokud bylo dítě při výchově vystavováno agresivnímu chování, tak se obtížněji reguluje jeho slovní vyjadřování, protože se nemohl harmonicky rozvinout spojením limbické oblasti jeho mozek. Humor v dětech podporuje hledání jejich identity. Když se děti smějí žertovným postavám, tak se vyrovnávají se svojí slabostí. Dítě se setkává s názory a přáními, které se neslučují s jeho. Musí se naučit, že život je o kompromisech, a že je zcela přirozené mít odlišný názor. Toto uvědomění z dítěte udělá silnou osobnost, která neshodu nebude řešit pouze agresivním chováním. Mezi 4 a 9 lety pracuje dětský mozek dvakrát více než mozek dospělého, a proto je důležité ho co nejvíce rozvíjet. Učit ho nové věci a rozvíjet jeho slovní zásobu. Při nástupu do mateřské školky se dítě musí vypořádat s odloučením od rodičů. Nepříjemná situace může u dítěte vyvolat agresivní chování (Edwige, 2013).

2. Agresivita

Slovo agrese pochází z latinského výrazu ad-gredior. Obsahem tohoto pojmu je postupné stupňování, od přibližování se až po zničení někoho nebo něčeho. Agresi nelze vymýtit, ale její projev lze regulovat správným směrem. Nespokojenost lze vyjádřit výrazem v obličeji, gestem nebo tónem slovního vyjádření (Svoboda, 2014). Projevy agrese mohou být verbální či neverbální (Říčan, 2006). Jull (2012) uvádí, že chlapci používají spíše fyzickou agresi a dívky slovní. Součástí konfliktu je agrese, která určuje průběh a možné řešení konfliktu. Každý by měl nést zodpovědnost za své chování a nehledat viníka. Důležité je si uvědomit, proč k reakci došlo a jak tomu příště zabránit. Reakce dospělých by měly být správným příkladem pro budoucí reakci dětí. Bez agrese by jedinec nebyl schopen stanovovat své životní cíle a následovat je. V nebezpečí nám pomůže ochránit sebe i své okolí.

Agresivitu nemusíme vnímat pouze jako negativní způsob chování, ale i jako obrannou reakci při nebezpečné situaci. Intenzita vnímání agrese je individuální. Některé děti projevují svůj nesouhlas útočně (tahání za vlasy, bouchání), některé děti znejistí a rozpláčou se. Důležité je být dobrým příkladem pro děti při řešení konfliktů a čelit jim. Konfrontace s konflikty nás doprovází celým životem (Erkert, 2004). Dítě agresí brání sebe, přátele, své teritorium, hračky nebo svá práva. Agresivita je součástí každodenního života v mateřské škole, stejně jako hraní, zpívání, smích, protože patří do spektra lidského chování. Bez agrese by nikdo nebyl schopen upozornit na své potřeby (Haug-Schnabel, 2009).

Konflikt se vyřeší kompromisem, pocitem vítězství či pocitem prohry. Pocity můžeme vyjádřit směrem ven, nebo je potlačovat v sobě. Narušení fyzického nebo psychického bezpečí vede k agresivitě, kterou se jedinec brání. Reakce na hněv může být vyhybavá, útočná, pasivně agresivní, nebo v ideálním případě jedinec respektuje reakci druhého. (Svoboda, 2014).

2.1 Příčina a prevence agresivního chování

Děti z rodin, kde uspokojování potřeb dítěte není prioritou, často reagují nečekaně silnou agresí. Často se stejné vzorce chování projeví i v dospělosti (Haug-Schnabel, 2009). Agresivní chování způsobuje v životě dítěte dva faktory. Prvním je pocit méněcennosti a druhým je chování vzorů. Jedinec je formován svým okolím, které má zásadní vliv na jeho vývoj (Jull, 2012). Téměř ve všech oblastech života se nachází agrese a násilí. Může to být v rodině, v práci, ve škole nebo v politice. Snaha není ji odstranit, ale naučit se s ní pracovat (Nolting, 2021).

Říčan (2006), také zmiňuje, že důležitou roli nehraje pouze rodinné, nebo mimorodinné prostředí, ale i charakter dítěte. Příčinou může být malá pozornost ze strany rodičů, celková zanedbanost, v nejhorším případě zneužívání. Další příčinou může být nedostatek pohybu a časté koukání do obrazovky, kde se násilí objevuje. Důležitou roli hraje i stanovení hranic a oceňování schopností dětí. Více náchylní na agresivní chování jsou chlapci, kteří vyrůstají bez otce. Důvodem může být i málo kontaktu s venkovním prostředím a časté vysedávání doma, či nedostatek lásky, bezpečí, pozornosti a času ze strany rodičů. Vrstevnická skupina může vést k disociálnímu nebo antisociálnímu chování (Erkert, 2004).

Vnitřní nepohoda a rozpory mezi prožíváním a jednáním mohou vést k útočnému jednání vůči lidem, věcem nebo zvířatům. Frustrace se považuje za nejčastější příčinu tohoto chování. Násilné jednání odráží situaci v rodině. Absence mužského elementu doma nebo ve školních zařízeních také nemá příznivý vliv na dítě. Vysoký počet dětí ve třídách také není ideální. Hry nejsou řešením tohoto problému, ale pomáhají dětem při vytváření zdravých návyků v prožívání a jednání. Stávají se sociálně, fyzicky a psychicky odolnějšími (Šimanovský, 2015).

Při prvních příznacích agresivního chování, které se nejčastěji objevuje mezi 6.-8. rokem života, by měla být zahájena prevence. Agresivita rozvíjející se v dětství má často negativní odezvu v dospělosti, kterou může být např. řízení auta pod vlivem alkoholu. Dětské pacienti bývají přístupnější psychoterapeutickému, výchovnému či intervenčnímu působení více, než dospělí lidé, pokud mají oporu v rodině. Doporučuje se individuální nebo rodinná terapie. Využití farmakoterapie může v některých případech podpořit psychoterapeutický proces už v jeho začátku (Říčan, 2006). Agresivní děti, které jsou ohroženy svým okolím, by měli podstoupit individuální prevenci. Musí dojít k včasnému odhalení problému. Důležité je vést děti ke správnému zacházení s agresí a konflikty. Pro tento účel existuje několik speciálních programů zaměřených na prevenci násilí (Haug-Schnabel, 2009).

Už před narozením nás formují a provázejí opakující se činnosti, které ovlivňují osobnost člověka. Protože dítě rádo pozoruje a napodobuje chování okolí, je důležité být správným vzorem. Opakování nás učí kladnému vztahu k řádu. Tyto pravidla dávají dětem pocit bezpečí a schopnost orientace ve svém životě i životě ostatních. Hranice jsou důležité pro hledání životního balancu. (Svoboda, 2014).

2.2 Přístup k dětem s agresivními projevy

Ve školských zařízeních nelze k agresii přistupovat fyzickým trestáním, jako tomu bylo dříve. Proces je časově náročnější, ale stává se účinnějším. Adekvátní reakce na odpor má pozitivní vliv na jednotlivce i na celou skupinu. Děti, které se staly agresory, musí dostat šanci se změnit (Haug-Schnabel, 2009). Dle Svobody (2014) je důležité si uvědomit, že i když dítě chodí a mluví jako dospělý, je to pořád dítě, a tak se k němu má přistupovat. Děti se odlišují od dospělých svým myšlením, kdy se snaží vše co nejrychleji poznat a experimentují se svým okolím. Pokud se dítě upne na určitý podnět (hračku) a rodič mu v tom zabrání, tak to dá jasně najevo. Může využít různé formy agrese, aby dosáhlo svého cíle. Pokud rodiče vždy ustoupí, tak si dítě tento projev chování osvojí.

V dětských očích mají dospělí moc a jsou kouzelnými bytostmi, a proto je důležité převzít zodpovědnost a být tím správným vzorem. Běžné situace můžeme využít k pomoci dětem, aby uměly lépe porozumět sobě i ostatním (Smith, 2005). Když se dítě vzteká, je dobré k němu přistupovat, pokud možno, klidně. Jakmile se emoce dítěte utlumí, následuje vysvětlující rozhovor. Vynecháváme mravní poučování, výčitky a přisuzování viny. Pozorně dítěti nasloucháme a vnímáme jeho pocity, které mu pomůžeme pojmenovat. Dítě by mělo pochopit, proč jeho chování neschvalujeme, a že se přikláníme na stranu oběti. Vyjadřujeme své pocity otevřeně. Umožníme dítěti, aby samo přišlo na jiné řešení problému. Důležité je pochválit změnu chování, aby tak došlo k posílení toho správného chování (Erkert, 2004).

Hry, které se zaměřují na soustředěnost a zklidnění, posilují racionalitu, strategii, taktiku u dětí a přirozenou vnitřní kázeň. Dále mohou být zaměřené na dotyk a přispívají vztahům ve skupině i vztahům k vlastnímu tělu. Při odmítnutí aktivity dítětem je nutné jeho rozhodnutí respektovat, jelikož každý má své hranice (Šímanovský, 2015). Pomocí těchto her pomáháme dítěti, aby svoji náladu a pocit nevyjadřovalo formou násilí, ale učíme ho pocity vnímat, hodnotit a vyjadřovat. Dospělí by měli být správným příkladem při vypořádávání se s vlastními pocity, aby se dítě lépe naučilo vyrovnávat se s obtížnými situacemi, které ho v životě potkají. Při velkém emočním napětí dítěte je vhodné jeho zlost zmírnit, abychom docílili lepší vzájemné spolupráce. Řešením této situace nejsou výčitky, nýbrž odreagování se pomocí vhodných her, aby mělo dítě prostor se zklidnit a mohl následovat vysvětlující rozhovor o situaci, která ho rozčílila. Důležité je vzájemné naslouchání, porozumění a nalezení řešení dané situace. Dítě by mělo v rámci rozhovoru porozumět svým pocitům a dokázat je pojmenovat (Erkert, 2004).

Dle Šimanovského (2015) je pro dítě důležitý také pohyb, aby mělo prostor se odreagovat, uklidnit se a dokázalo se lépe soustředit. K tomu nám napomůžou aktivizační hry soupeřivé nebo hry na podporu spolupráce. Hra může být buď autentická, nebo modelová. Při autentických hrách jsou hráči sami sebou a při modelových hrách přijímají identitu někoho jiného. Přijetí jiné identity umožní lépe pochopit vznik konfliktu a možné řešení těchto situací.

Ve skupině dětí můžeme vyzkoušet hraní rolí v situacích, které se děti dotýkají. Společně můžeme dojít ke správnému řešení, nebo přijít na vícero dobrých možností. Děti mají možnost si nanečisto vyzkoušet různé konfliktní situace a pozorovat řešení ostatních účastníků. Při hraní rolí děti často zaujímají nejen vlastní postoj, ale i jiný, a proto se snažíme jejich schopnost empatie a vzájemného pochopení rozvíjet a podporovat (Erkert, 2004). Pomocí her s uměle vytvořeným konfliktem se může dítě bezpečně naučit správnému jednání nejprve v simulované, poté i ve skutečné situaci (Šimanovský, 2015).

Konflikty, které vzniknou ve skupině, řešíme v klidu. Vytváříme prostor k tomu, aby měl každý možnost vyjádřit důvod svého hněvu. Děti musí dodržovat určitá pravidla, např. vzájemně si naslouchat, dát každému prostor se vyjádřit, nenadávat si a neobviňovat se. Pokud dětem dělá problém se vyjadřovat slově, mohou své pocity sdílet pomocí obrázků. Kladením otázek k obrázkům můžeme rozvinout hlubší rozhovor o jejich problémech. Pokud dochází ke konfliktům ve skupině může dojít k vyloučení dítěte z kolektivu. Pokud k vyčlenění dojde, akorát to jeho agresivní chování posílí. Snažíme se tomu předcházet tím, že jim věnujeme lásku, uznání, vyhýbáme se trestům a posilujeme jejich pozitivní chování. Pomocť nám mohou různá cvičení nebo hry, které posilují pocit bezpečí a pocit, že je dítě součástí skupiny (Erkert, 2004). Být součástí skupiny je pro děti velice důležité. Otevřená komunikace a zapojování do kolektivu je nápomocná. Když někdo v kolektivu chybí, tak zmínka o jeho absenci v ostatních vyvolá pocit, že důležitou součástí jsou i ti, kteří se nemohli zúčastnit (Smith, 2005).

Ukončení masivního konfliktu se skládá ze tří fází: zastavit, rozdělit a promluvit. Reakce dospělého by měla být pro dítě srozumitelná. Posílit správné chování dítěte lze pochvalou, která dává dětem jistotu (Haug-Schnabel, 2009).

Můžeme také vyzkoušet práci s příběhy. Spojení příběhu s pohybem může dětem umožnit prožívat emoce a zároveň se učit jednat v různých situacích. Zdokonalují se v jemné a hrubé motorice, rozvíjí fantazii, kreativitu a trénují paměť. Vžívání se do jednotlivých postav v příběhu podporuje schopnost vcítit se. Vyprávění příběhu můžeme spojit i dotykem, při kterém dochází k pocitům jistoty, důvěry a bezpečí. Děti se lépe soustředí, zbavují se nervozity a jsou méně podrážděné. K vytvoření atmosféry mohou posloužit svíčky, nebo

meditační hudba. Důležité je respektování dítěte, když doteky odmítne. Některé děti potřebují čas, aby se zapojily (Erkert, 2004).

3. Rešerše na téma agresivity u dětí

3.1 Metodika rešerše

Cíl: Vytvoření analýzy publikovaných prací, za účelem komplexního vhledu do problematiky agresivity dětí.

Časové období: 2017-2021

Zdroj: Volbou byla stránka Theses.cz, protože obsahuje vysokoškolské kvalifikační práce z různých škol v Česku a na Slovensku. Existují sice další relevantní zdroje, které obsahují kvalitnější výzkumy, cílem však bylo zmapování kvalifikačních prací, protože taková rešerše doposud nebyla realizována. Výsledky rešerše se pak mohou lépe podílet na stanovení cíle praktické části práce.

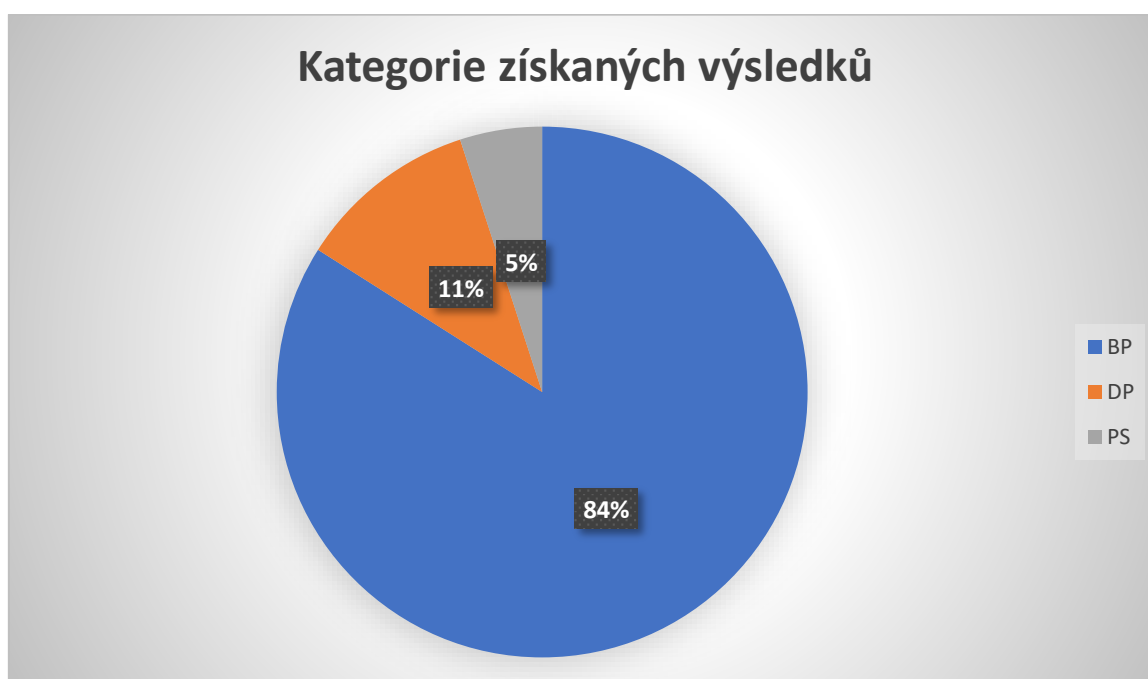
Klíčová slova: agresivita dětí, prevence, hra

3.2 Výsledky rešerše

Výsledky rešerše byly předloženy po jednotlivých kategoriích. U každého výsledku se uvádí jeho název, autora, rok vydání, cíl, metodu výzkumu a výsledek.

3.3 Výsledné kategorie

V rámci analýzy bylo nalezeno 19 prací, 16 bakalářských prací, 2 diplomové práce a 1 Přehledová studie.

Graf 1: kategorie získaných výsledků

Kategorie: Bakalářská práce (16)

Název Článku	Agresivita u dětí předškolního věku
Autor	Magdaléna Koplová
Rok vydání	2021
Cíl	Bakalářská práce se zabývá agresivitou dětí předškolního věku. Cílem výzkumu bylo zjistit názor předškolních pedagogů na to, co dětskou agresivitu ovlivňuje a zda pozorují fakt, že jsou děti v průběhu let stále více agresivnější.
Metoda	Kvalitativní: polostrukturovaný rozhovor (polostrukturované interview).
Výsledek	Bylo provedeno pět rozhovorů s pěti učitelkami z mateřských škol, které byly vybrány z co nejvíce různorodých mateřských škol. V rozhovoru byly dotazovány, jak se dětská agrese projevuje, zda se v průběhu let zvyšuje, co je příčinou nárůstu, jak řeší agresivní chování paní učitelky, zda s nimi rodiče spolupracují a jaké například používají preventivní opatření proti agresivnímu chování. Rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány do textové podoby. Dialogy v textové podobě byly opět pročteny a pomocí otevřeného kódování rozděleny do 8 skupin. Z výsledků vyplývá, že většina učitelek se shodla na tom, že agresivní chování u dětí pozorují v mateřských školách stále častěji. Nejvíce zmiňovanou příčinou byla výchova v rodině a média, která děti obklopují v dnešní době stále více.
Zdroj	KOPLOVÁ, Magdaléna. <i>Agresivita u dětí předškolního věku</i> [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/2cect8/ . Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Simona Dobešová Cakirpaloglu, Ph.D.

Název článku	Práce se vztekem u dětí předškolního věku
Autor	Denisa Svobodová
Rok vydání	2021

Cíl	<p>Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak vzteklému chování dětí předcházet, jak děti uklidnit, pracovat s nimi a jak na dětský vztek vhodně a efektivně reagovat.</p> <p>Cílem kazuistik je zjistit, co v chlapcích vyvolává vztek a jak silný je, jak efektivně s nimi pracovat a pomoci jejich záchvaty vzteku zvládat a v neposlední řadě, jaká reakce dospělého na dětský vztek je pro chlapce přijatelná.</p> <p>Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jak velké množství rodičů má problém se vzteklým chováním svých dětí a zda s dětmi umí efektivně pracovat a pomáhat jim se zvládnutím stresových a vzteklých situací.</p>
Metoda	Kazuistická forma sdělení, anonymní dotazník.
Výsledek	<p>Jak teoretická, tak i praktická část potvrdila, že dětský vztek je často vnímán negativně a reakce na něj bývají přemrštěné a neadekvátní.</p> <p>Na dotazník odpovídalo celkem 108 rodičů, kteří měli děti převážně ve věku 2-3 roky a 6-7 let (po cca 30 %) a poté rodiče, kteří měli děti staré 4 nebo 5 let (po cca 20 %).</p>
Zdroj	SVOBODOVÁ, Denisa. Práce se vztekem u dětí předškolního věku [online]. Brno, 2021 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/cn8z0/ . Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Kateřina BARTOŠOVÁ.

Název článku	Agresivita a agresivní chování u dětí předškolního věku
Autor	Kateřina Ambrožová
Rok vydání	2017
Cíl	<p>Cílem bakalářské práce je zjistit pohled učitelek a učitelů na agresivitu dětí v předškolním věku.</p> <p>Hlavní výzkumná otázka: Zjistit, zda se učitelé a učitelky mateřských škol setkávají s agresivním chováním dětí a jakým způsobem se agresivní chování projevuje.</p>
Metoda	Kvantitativní: anonymní dotazník
Výsledek	Výzkumu se zúčastnilo pouze 83 předškolních pedagogů z celé České republiky.

	Hlavním cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda se skutečně pedagogové předškolního vzdělávání setkávají s agresivitou dětí. Agresivní chování se podle pedagogů skutečně vyskytuje již v předškolním věku. Nejvíce konfliktů musí učitelé mateřských škol řešit mezi chlapci. Avšak i mezi děvčaty dochází k různým konfliktním situacím. Dle rozhovoru s některými pedagogy, se u děvčat projevuje spíše slovní agrese (nadávky, posměšky...). Dle pedagogů se agresivní jednání projevuje nejčastěji kopáním, bitím a záchvaty vzteku.
Zdroj	AMBROŽOVÁ, Kateřina. <i>Agresivita a agresivní chování u dětí předškolního věku</i> [online]. Olomouc, 2017 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: https://theses.cz/id/eziynm/ . Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Název článku	Agresivní chování dítěte a jeho řešení v rámci MŠ
Autor	Veronika Marková
Rok vydání	2020
Cíl	Cílem praktické části je nabídnout a poskytnout náhled na to, pomocí jakých metod se v praxi s agresivními projevy dětí pracuje. Hlavním cílem je detailně představit, jak učitelky na agresivní projevy chování dítěte reagují.
Metoda	Pozorování, rozhovor
Výsledek	Pozorovány byly děti, které byly ve věkovém rozmezí 5-6 let. Časová dotace pozorování odpovídala 20 hodinám a následná realizace výzkumu byla prováděna ve speciální mateřské škole v Jihočeském kraji. Z pozorování tedy vyplývá, že nejčastěji se u dětí objevovala přímá fyzická agrese. Při náhledu na reakce učitelky bylo vidět, že ve většině situací, kdy pracovala společně s dětmi dávala důraz na to, aby dítě přišlo na řešení situace samo. Při pozorování je zřejmé, že se velmi objevuje agresivní chování společně s konfliktem mezi dětmi. V některých situacích ale ani mezi dětmi nevznikal konflikt a učitelka

	<p>ihned řešila agresivní chování dítěte, aby právě ke konfliktu mezi dětmi nedošlo.</p> <p>V rozhovoru bylo stanoveno 6 základních otázek, abych si rozšířila povědomí a informace o tom, jak učitelka k agresivnímu chování dětí přistupuje a jak s ním pracuje.</p> <p>V rozhovoru zazněly informace, které podtrhly a doplnily výsledky pozorování. Hlavně zdůrazněna byla spolupráce učitelek, spolupráce s rodiči, potřeba preventivních programů, které jsou čerpány hlavně ze seminářů, knížek, ze vzájemných kontaktů mezi učitelkami. Důležitou úlohu hrají také knihy, ze kterých čerpá náměty na to, jak s agresivitou dětí pracovat, nebo také internet, hlavně poslední dobou mezi učitelkami velmi oblíbený Pinterest, kde je mnoho inspirace a materiálů pro učitelky v mateřských školách. V této mateřské škole probíhá při agresivních projevech dětí spolupráce s rodinou a speciálně pedagogickým centrem.</p>
Zdroj	<p>MARKOVÁ, Veronika. <i>Agresivní chování dítěte a jeho řešení v rámci MŠ</i> [online]. České Budějovice, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/0igfym/. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Zuzana Bílková, Ph.D.</p>

Název článku	Projevy rizikového chování v mateřské škole a možnosti prevence
Autor	Kateřina Sabolová
Rok vydání	2020
Cíl	Bakalářská práce se zabývá problematikou rizikového chování u dětí předškolního věku a primární prevencí v prostředí mateřské školy. Cílem vlastního výzkumného šetření je zjistit a popsat jaké druhy rizikového chování se v mateřské škole objevují a jaký přístup k těmto projevům mají učitelky mateřských škol. Dále má práce za cíl zmapovat preventivní opatření v mateřských školách.
Metoda	Kvantitativní: polostrukturovaný dotazník
Výsledek	Překvapivým zjištěním bylo, že ačkoliv více než 90 % učitelek o výskytu rizikového chování v MŠ ví, o danou problematiku se v rámci

	<p>dalšího vzdělávání necelá polovina respondentek nezajímá. Z výzkumného šetření také vyplynulo, že více než 50 % mateřských škol nevyužívá pozici školního metodika prevence, a dokonce se objevil i negativní názor některých učitelek na zapojení školního metodika prevence. Z pohledu respondentek by měl být školní metodik prevence více podpořen a to především ze stran mateřských škol.</p> <p>V bakalářské práci bylo uvedeno 5 preventivních programů, zaměřených vždy na jedno konkrétní téma, které můžou sloužit jako inspirace pro ostatní MŠ, které zvažují pozici ŠMP.</p>
Zdroj	<p>SABOLOVÁ, Kateřina. <i>Projevy rizikového chování v mateřské škole a možnosti prevence</i> [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/u2xtfo/. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.</p>

Název článku	ZKUŠENOSTI PEDAGOGŮ S ŘEŠENÍM AGRESIVNÍHO CHOVÁNÍ DĚTÍ V PODMÍNKÁCH MATEŘSKÉ ŠKOLY
Autor	Pavla Macháčková
Rok vydání	2021
Cíl	Hlavním výzkumným cílem této práce bylo zaznamenat zkušenosti pedagogických pracovníků, (působících v předškolních zařízeních) s nepřizpůsobivým chováním dětí v běžném režimu dne v mateřské škole. Toto šetření bylo realizováno ve městě Olomouc a jeho okolí.
Metoda	Kvantitativní: anonymní dotazník
Výsledek	Srovnáním rozdílností či stejnorodostí v projevech dětí (s ohledem na pohlaví, denní dobu aj.) i v porovnání zkušeností s řešením problémových situací na Olomoucku i v Brně se potvrdilo, že děti vykazují agresi bez ohledu na místo i čas výskytu. Ani v Brně ani na Olomoucku nejsou děti zásadním způsobem lepší ani horší. Na základě šetření lze usoudit, že pedagogové preprimárních institucí mají s různými variacemi agrese dětí bohaté zkušenosti. Jsou nuceni se s řešením těchto situací potýkat denně, ale o problémech se bojí otevřeně hovořit. Téma je pro ně nepříliš atraktivní a informace citlivé.

Zdroj	MACHÁČKOVÁ, Pavla. <i>Zkušenosti pedagogů s řešením agresivního chování dětí v podmínkách mateřské školy</i> [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/36bftu/ . Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.
--------------	--

Název článku	Posilování zdravého sebepojetí dětí jako nástroj primární prevence v mateřské škole
Autor	Veronika Kolmanová
Rok vydání	2021
Cíl	<p>Tato bakalářská práce se zabývá tématem podpory zdravého sebepojetí dětí v předškolním věku a tuto podporu chápe jako nástroj primární prevence rizikového chování v prostředí mateřských škol</p> <p>Jedním z cílů bakalářské práce je představit metodický materiál s názvem Jsem sám sebou, který může sloužit pedagogům jako nástroj pro snazší uchopení tohoto náročného tématu a jeho následné převedení do praxe. Hlavním cílem této bakalářské práce je pomocí empirického šetření zmapovat názor odborníků na využití předkládané metodiky a jejich pohled na efektivitu primární prevence prostřednictvím tohoto typu programu.</p> <p>Hlavní výzkumná otázka (HVO) byla v souladu s hlavním výzkumným cílem stanovena v následujícím znění: Jaký je pohled odborníků na metodiku Jsem sám sebou z hlediska efektivity primárně preventivního působení?</p>
Metoda	Kvalitativní: rozhovor
Výsledek	Účastnili se 3 respondentky. Z empirického šetření vyplynulo, že odborníci hodnotí tento metodický materiál jako velmi zdařilý a předpokládají jeho efektivitu. Přínosem šetření jsou také cenné podněty respondentů pro případné další rozpracování materiálu a jeho doplnění o další témata. Metodika Jsem sám sebou může do budoucna sloužit pedagogům jako zdroj, případně alespoň jako inspirace pro uchopení tématu sebepojetí v primárně preventivním působení.

Zdroj	KOLMANOVÁ, Veronika. <i>Posilování zdravého sebepojetí dětí jako nástroj primární prevence v mateřské škole</i> [online]. Hradec Králové, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/aa9mi1/ . Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
--------------	--

Název článku	Příčiny poruch chování u dětí předškolního věku
Autor	Pavλίna Zoss
Rok vydání	2019
Cíl	Cílem výzkumného šetření je analýza podmínek pro efektivní komunikaci a vzájemnou spolupráci rodičů dětí a pedagogů vybrané mateřské školy. Finálním produktem této analýzy a tedy výsledkem výzkumného šetření je vytvoření dotazníku, který reflektuje poznatky od rodičů dětí a pedagogických pracovníků sledované mateřské školy shromážděných v průběhu výzkumu v období od října 2018 do ledna 2019.
Metoda	Kvalitativní analýza: polostrukturovaný rozhovor
Výsledek	<p>Mateřská škola se nachází v Brně, v jedné z jeho městských částí. V rámci výzkumu bylo uskutečněno celkově šest interview, a to tři s pedagogy sledované mateřské školy a tři s rodiči dětí, které tuto mateřskou školu navštěvují.</p> <p>Tato výzkumná strategie umožnila prostřednictvím velkého množství sebraných dat utvořit ucelený pohled na zkoumanou oblast a taktéž porozumět problematice komunikace a spolupráce mezi rodiči a pedagogy v širších souvislostech. Veškeré informace, názory, postoje, podněty a myšlenky získané od rodičů dětí a pedagogů mateřské školy se staly základem a inspirací pro vytvoření dotazníku, který je výstupem a výsledkem mého výzkumného šetření.</p> <p>V průběhu výzkumného šetření byly zjištěny mnohé rozdíly v názorech rodičů a pedagogů na způsoby a efektivitu komunikace a spolupráce a zcela zásadní rozpory v pohledu na současný stav věci a na skutečné potřeby skupiny rodičů a pedagogů. Je tedy zřejmé, že by rozsáhlejší analýza zkoumaného jevu mohla přispět k odhalení možných nedostatků</p>

	a přispět ke zlepšení nastavení efektivní komunikace a spolupráce rodičů a mateřských škol. A právě za tímto účelem byl vypracován dotazník, kterého lze využít pro následný širší kvantitativní výzkum.
Zdroj	ZOSS, Pavlína. <i>Příčiny poruch chování u dětí předškolního věku</i> [online]. Brno, 2019 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/56kwpb/ . Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.

Název článku	Agrese u dětí předškolního věku
Autor	Bc. Barbora Dubnová
Rok vydání	2020
Cíl	Cílem bakalářské práce je zjistit, jakými způsoby pracují učitelky mateřských škol s agresí u dětí a jaký je z pohledu pedagogů výskyt agrese u dětí předškolního věku. Dílčím cílem je zjistit vztah mezi délkou praxe pedagogů, jejich vzděláním a tím, jakým způsobem pracují s agresí dětí v mateřské škole.
Metoda	Kvalitativní a kvantitativní: anonymní dotazník
Výsledek	Dotazník vlastní konstrukce byl respondentkám adresován skrze online prostředí. Výzkumného šetření se zúčastnilo 228 respondentek, jednalo se pouze o ženy. Výsledky výzkumu jsou anonymní, s čímž byly respondentky obeznámeny před jeho vyplněním. Empirická část popisovala cestu hledání odpovědí na výzkumné otázky. Nejčastěji se objevující se formou agrese je dle odpovědí respondentek heteroagrese, poté agrese směřující k věcem a následně autoagrese. Učitelky v mateřských školách využívají spoustu metod a způsobů, kterými řeší agresivní projevy dětí. Pokud shrneme způsoby řešení všech zmíněných forem agrese, lze říct, že nejčastěji jsou používány metody slovní (rozhovor, diskuse...). Agresivní projevy se z pohledu učitelek v mateřské škole objevují nejčastěji při volné hře, kdy mají děti volnost a nejsou motivovány a podněcovány ke konkrétní činnosti. Dle učitelek v mateřských školách spočívá původ agrese v rodinném prostředí. Učitelky v mateřských školách činí před vznikem agrese preventivní kroky, které spočívají v dodržování a vytváření pravidel

	třídy, využívají slovní metody, připravují pro děti bohatý program plný různorodých činností a snaží se u dětí rozvíjet prosociální chování. Bylo zjištěno, že existuje vztah mezi délkou praxe učitelek, jejich vzděláním a tím, jak postupují při řešení agrese.
Zdroj	DUBNOVÁ, Barbora. <i>Agrese u dětí předškolního věku</i> [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/ml17dp/ . Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. et Ing. Mgr. Marie Herynková, Ph.D.

Název článku	Projevy šikany v chování mezi dětmi v mateřské škole
Autor	Karolína Kubešová
Rok vydání	2021
Cíl	Tato bakalářská práce je zaměřena na projevy šikany v chování mezi dětmi v mateřské škole. Společným cílem smíšeného výzkumu, sestávajícího se z dotazníkového šetření v kombinaci s rozhovory bylo odkrýt, jaké zkušenosti mají pedagogové v mateřských školách s problematikou projevů šikanování. Současně bylo zjišťováno, jak konkrétně se učitelé a učitelky v mateřských školách s těmito projevy mezi dětmi vypořádávají a jakou pozornost sami pedagogové věnují prevenci tohoto jevu.
Metoda	Kvalitativní a kvantitativní: dotazník, rozhovor
Výsledek	Dotazníku se zúčastnilo 144 respondentů. K rozhovoru bylo pozváno sedm učitelek mateřských škol a jedna její ředitelka. Všechny dotázané paní učitelky se shodly v charakteristice projevů šikany na fyzickém ubližování. Také se často objevily termíny, zahrnující slovní ubližování (nadávky, posměšky, výhrůžky). Šest z osmi tázaných ve svém popisu zmínilo formu slovních projevů šikany. Praktická část prezentuje výsledky smíšeného výzkumu. Ten se skládal z kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumného šetření. Využity byly metody dotazníku a rozhovoru. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké zkušenosti mají pedagogové mateřských škol s problematikou projevů šikany. Dotazník, oslovující pedagogy

	<p>předškolního vzdělávání zjišťoval mimo jiné, jak konkrétně učitelé jednají, když se mezi dětmi objeví projevy šikany a jakou formu prevence těchto jevů sami ve svých třídách aplikují. Na otázky hloubkového rozhovoru odpovídalo sedm učitelek mateřských škol a jedna ředitelka. Všechny z různých mateřských škol napříč republikou. Ty sdělovaly své zkušenosti, dojmy a postoje, týkající se projevů šikany mezi dětmi, jejich řešení. Současně sdělovaly názory stran všeobecné informovanosti o šikaně i o toku těchto informací přímo v zařízení, kde pracují. Ukázkou důvěry v učitele byla odpověď dotazovaných, že s projevy šikany se děti svěří přímo pedagogovi, která čítala více než 69 %.</p>
Zdroj	<p>KUBEŠOVÁ, Karolína. <i>Projevy šikany v chování mezi dětmi v mateřské škole</i> [online]. České Budějovice, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/jsotc7/. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.</p>

Název článku	Možnosti preventivního působení pedagogů na děti v mateřských školách
Autor	Veronika Machová, DiS.
Rok vydání	2020
Cíl	<p>Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké možnosti preventivního působení mateřské školy využívají, jaké rizikové chování dětí řeší nejčastěji a jak ho řeší, jejich orientaci v programech a jaká je jejich znalost této problematiky. Je zjišťováno, jak se pedagogové vzdělávají a zda předávají informace dál (například kolegyním, vedení či jestli pořádají přednášky i pro rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu). Ve výzkumu byla stanovena hlavní výzkumná otázka a další dílčí výzkumné otázky, které s hlavní souvisejí, rozšiřují ji a navazují na ni. Výzkumné otázky jsou ještě dále členěny na podrobnější tazatelské otázky, které byly přímo pokládány při uskutečňovaných rozhovorech.</p>
Metoda	Kvalitativní: polostrukturovaný rozhovor,

Výsledek	<p>K vlastnímu šetření bylo vybráno 8 respondentů z různých mateřských škol v okrese Svitavy. Z 8 respondentek bylo 5 ředitelkami a 3 zbývající byly učitelky.</p> <p>Všechny respondenty se shodly v důležitosti začít s prevencí co nejdříve. Na rozdíl mezi specifickou a nespecifickou prevencí uměla většina odpovědět dobře. Pojem rizikové chování respondenty všechny popsaly podobně bez váhání. Mezi nejčastější projev rizikového chování řadí respondenty lhaní a agrese či drobné ubližování. V jednom případě se objevily krádeže a náznaky šikany. Na první podotázku, jaké znají respondenty preventivní programy, odpovídaly nejčastěji Zdravá 5 od fondu Albert k prevenci obezity a zdravého životního stylu. Na otázku, s jakými externími subjekty spolupracují, odpovídaly nejvíce, že s PPP, hasiči, policisty, SVP (např. ALFA Svitavy), ochránci přírody „Pasíčka“, vyšetřením zraku PRIMA VIZUS, divadelním spolkem JÓJO, městskými a obecními knihovnami, logopedy. Pedagogové se nejvíce vzdělávají v oblasti BOZP a PO, logopedické péče a v oblasti zdravého životního stylu. Dále probíhají semináře a školení dle nabídky NIDV (Národní institut dalšího vzdělávání), CCV (Centrum celoživotního vzdělávání). V metodách, aktivitách a příkladech dobré praxe padaly různé návrhy, ale respondenty většinou neodlišovaly metody od aktivit a pletly je dohromady.</p>
Zdroj	<p>MACHOVÁ, Veronika. <i>Možnosti preventivního působení pedagogů na děti v mateřských školách</i> [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/gztpjc/. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.</p>

Název článku	Agresivita dětí předškolního věku
Autor	Michaela Osobová
Rok vydání	2017
Cíl	Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak vnímají dětskou agresivitu pedagogové MŠ. Výzkum by měl ukázat, jak pedagogové získávají informace o agresivitě, zda se v zařízení, kde působí, agresivní chování

	vyskytuje, případně jak se toto chování projevuje a co ho ovlivňuje. Dále se zabývá řešením dětské agresivity a reakcemi na ně. Šetření se rovněž zaměřuje na možnosti prevence agresivního chování u dětí a zjišťuje, jaké metody prevence jsou v zařízeních MŠ užívány.
Metoda	Kvalitativní: polostrukturovaný rozhovor
Výsledek	<p>Všechny respondentky působí ve státním typu mateřských škol. Ve dvou případech jde o školky maloměstské, zbytek respondentek působí v krajských městech. Počet dětí na oddělení, ve kterých pracují dotazované respondentky se pohybuje od 23 do 28 dětí.</p> <p>Z výzkumného šetření vyplynulo, že pedagogové mateřských škol mají zkušenosti s agresivním chování dětí a jsou o něm dobře informovaní. Nejčastěji se s tímto typem chování setkávají během volné hry a jiných neorganizovaných činností, kdy nejužívanějším druhem agrese je agrese fyzická nebo verbální. Zajímavé bylo zjištění, že se v mateřských školách vyskytují i formy autoagrese. Nejvýznamnější vliv na rozvoj dětské agresivity přikládají pedagogové médiím a mediálnímu násilí, nejvíce však rodičovské výchově a péči. Tu často hodnotí jako nedostatečnou nebo nedůslednou. Na druhou stranu, co se týče řešení agresivního chování dětí, považují většinou spolupráci s rodiči za velmi dobrou. Velká část rodičů je ochotná řešit problém svého dítěte, dokonce si k pedagogům svých dětí chodí pro radu. S dětmi jejich chování řeší převážně 41 domluvou. Všichni respondenti považují komunikaci za nezbytnou podmínku při řešení agresivního chování dětí, a to jako mezi pedagogy, pedagogy a dětmi, pedagogy a rodiči, tak i mezi dětmi samotnými. Příjemné bylo rovněž zjištění, že při práci s dětmi využívají velké množství preventivních metod či usměrňovacích her a aktivit.</p>
Zdroj	OSOBOVÁ, Michaela. <i>Agresivita dětí předškolního věku</i> [online]. Hradec Králové, 2017 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/24w2un/ . Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Název článku	Dětská agresivita v mateřských školách v Jihomoravském kraji
Autor	Libuše Pavlíková

Rok vydání	2017
Cíl	Hlavním cílem praktické části této práce bylo zjistit výskyt dětské agresivity v mateřských školách v Jihomoravském kraji.
Metoda	Kvantitativní: anonymní dotazník
Výsledek	Praktická část přinesla výsledky v oblasti agresivity dětí v mateřských školách v Jihomoravském kraji. Učitelky se shodly, že verbální agrese převládá nad fyzickou, nejvíce agresivních projevů se objevuje ve volných hrách, chlapci bývají agresivnější než děvčata – zde je nutno říci, že rozdíl není tak výrazný. Bylo zjištěno, že není podstatné, z hlediska agresivity, jakou věkově rozdělenou třídu dítě navštěvuje.
Zdroj	PAVLÍKOVÁ, Libuše. <i>Dětská agresivita v mateřských školách v Jihomoravském kraji</i> [online]. Olomouc, 2017 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/1mm1g2/ . Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Vladimíra Kocourková, Ph.D.

Název článku	Projevy přátelství a konfliktů v heterogenní skupině dětí v mateřské škole
Autor	Eliška Šitová
Rok vydání	2018
Cíl	Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké nejčastější projevy přátelství a konfliktů se v heterogenní třídě vyskytují, u jakého pohlaví častěji vznikají, v jakém režimu dne se mají tendenci více vyskytovat a jaké jsou reakce zúčastněných (např. úsměv, fyzické či slovní napadání, přijetí či odmítnutí projevu a jiné).
Metoda	Kvantitativní: pozorování
Výsledek	Pozorování trvalo 5 dní s konstantním počtem 25 dětí (12dívek, 13 chlapců). Cílem bakalářské práce bylo sledovat projevy přátelství a konfliktů ve věkově heterogenní skupině dětí v mateřské škole. Cíl práce byl splněn a výsledky průzkumu ukazují, že skupina věkově heterogenních dětí vykazuje velmi pestré spektrum vzájemných interakcí, které je dáno kontaktem dětí nacházejících se v různých vývojových stádiích. Takto

	rozličná věková skupina však nepředstavuje pro vývoj dětí překážku, nýbrž umožňuje rozvíjet empatii a kooperaci a je příznivou půdou pro kognitivní a sociální vývoj.
Zdroj	SITOVÁ, Eliška. <i>Projevy přátelství a konfliktů v heterogenní skupině dětí v mateřské škole</i> [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/5vzdm3/ . Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Josef Konečný, CSc.

Název článku	Preventivní program s prvky alternativní pedagogiky pro děti předškolního věku
Autor	Barbora Tobišková
Rok vydání	2019
Cíl	Bakalářská práce s názvem "Preventivní program s prvky alternativní pedagogiky pro děti předškolního věku" je zaměřena na prevenci, předškolní dítě a alternativní pedagogiku. Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit preventivní program pro děti předškolního věku, který by rozvíjel jejich samostatnost, spolupráci, komunikaci, kreativitu, zdravé sebevědomí a učil respektovat sami sebe i druhé, a tak předcházet vzniku rizikového chování.
Metoda	Pozorování
Výsledek	Celkové hodnocení programu vychází ze zájmu a aktivity dětí a zúčastněného pozorování. Program ve škole probíhal jeden týden v dopoledních hodinách. I když byl program teoreticky propracovaný, pomůcky připravené, v praxi to bývá vždy trochu jiné. Jelikož program vychází z alternativní pedagogiky, která by měla mít uvolněnější strukturu, nebylo dbáno na striktní dodržování pravidel a zadání. Spousta věcí byla pro děti nová, tudíž nemůžeme očekávat, že všichni hned napoprvé pochopí, domluví se a budou přesně vykonávat nové metody učení. Na všechny aktivity bylo potřeba více času a dát dětem větší prostor. Zdálo se, že program byl celkově pro děti přínosný. V programu bylo dosaženo všech, předem stanovených edukačních cílů.

Zdroj	TOBIŠKOVÁ, Barbora. <i>Preventivní program s prvky alternativní pedagogiky pro děti předškolního věku</i> [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/7sqvis/ . Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.
--------------	--

Název článku	Výchovné přístupy při výskytu prvků šikany a agresivního chování v mateřské škole
Autor	Bc. Věra Esterková
Rok vydání	2017
Cíl	<p>Bakalářská práce Výchovné přístupy při výskytu prvků šikany a agresivního chování v mateřské škole se zaměřuje na minimalizaci rizika agresivního chování, či šikany dětí předškolního věku, z hlediska demokratických výchovných přístupů.</p> <p>Ve výzkumném šetření byly stanoveny následující cíle: Prozkoumat u učitelů mateřských škol informovanost v oblasti šikany dětí předškolního věku. Zjistit, jaké zkušenosti mají učitelé při regulaci agresivního chování a výskytu prvků šikany, či šikany u předškolních dětí. Zjistit, jak učitelé mateřských škol vnímají souvislost kvalitního předškolního vzdělávání s pozitivními kvalitativními změnami ve společnosti.</p>
Metoda	Kvalitativní: polostrukturované rozhovory
Výsledek	<p>Výzkumného šetření se zúčastnilo 5 respondentek.</p> <p>Hlavním cílem této práce bylo prozkoumat u učitelů MŠ informovanost o agresivitě a šikaně v mateřských školách a zjistit, jaké mají zkušenosti při regulaci agresivního chování a možných prvků šikany u dětí. Bylo zjištěno, že převládá nedostatečná informovanost. Zkušenost s partnerským a respektujícím přístupem schází. Při regulaci agresivního chování a prvků šikany dominuje autoritativní přístup, který je neslučitelný s RVP PV.</p> <p>Dalším cílem bylo zjistit, jak učitelky MŠ vnímají souvislosti kvalitního vzdělávání s pozitivními kvalitativními změnami v naší společnosti. Výzkum odkryl, že, pokud nebudou učitelé MŠ přesvědčeni o svém</p>

	vlivu na formování malého občana, budou i nadále opomíjeny v předškolním vzdělávání primární funkční hodnoty vedoucí k demokracii. Snížit negativní dopady výchovných přístupů je možné, jestliže opustíme zaběhnuté stereotypy ve výchově. Proto je potřeba neustále naše školství zkvalitňovat, neboť demokracie nemůže fungovat bez kvalitního školství a naopak.
Zdroj	ESTERKOVÁ, Věra. <i>Výchovné přístupy při zvládnutí prvků šikany a agresivního chování v mateřské škole</i> [online]. Brno, 2017 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/3mfid/ . Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Iva Žaloudíková, Ph.D.

Kategorie: diplomová práce (2)

Název Článku	Dítě s problémy v chování v předškolním vzdělávání
Autor	Mgr. Hana Kolajová
Rok vydání	2019
Cíl	Cílem diplomové práce a souvisejícího výzkumného šetření je nahlédnout na zkušenost pedagogických pracovníků s edukací dětí s problémy v chování v předškolním vzdělávání a v souvislosti s tím nabídnout popis účinných metod využívaných při vzdělávání těchto dětí a možností využití spolupráce s asistentem pedagoga. Jaká je zkušenost pedagogických pracovníků s edukací dětí s problémy v chování v předškolním vzdělávání? Součástí uvedeného cíle byl také popis účinných metod využívaných při vzdělávání těchto dětí a popis možností využití spolupráce s asistentem pedagoga.
Metoda	Kvalitativní: polostrukturovaný rozhovory
Výsledek	Rozhovory byly nahrávány na záznamové zařízení a při dalším zpracování v souladu s etikou výzkumu anonymizovány. Rozhovoru se účastnilo šest pedagožek aktuálně působících v mateřských školách ve Zlíně a v Praze. Vyjma jednoho rozhovoru probíhaly všechny v rámci tříd mateřské školy, a to převážně během poledního odpočinku dětí. Jak z teoretických podkladů práce, tak také dle výzkumného šetření je zřejmé, že vzdělávání dětí s problémy v chování v předškolním věku

	<p>je důležitou oblastí, kterou je nutné se během preprimárního vzdělávání zabývat.</p> <p>V rámci jednotlivých problémových projevů se dle výzkumu pedagogové mateřských škol setkávají především s důsledky volné či nedůsledné rodinné výchovy dětí, která vede k nerespektování autority, odmítnutí a lhostejnosti vůči napomínání či trestům. Jako další častý projev se objevuje hyperaktivita, nesoustředěnost nebo agresivita.</p> <p>Významnou oblastí týkající se vzdělávání dětí s problémy v chování je pak přítomnost asistenta pedagoga, který však v těchto případech není samozřejmostí. Jeho spolupráce pedagogům umožňuje intenzivnější individuální práci s dětmi ve třídě, přičemž je stále zajištěna bezpečnost všech dětí.</p>
Zdroj	<p>KOLAJOVÁ, Hana. <i>Dítě s problémy v chování v předškolním vzdělávání</i> [online]. Brno, 2020 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/caell/. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Karel ČERVENKA.</p>

Název článku	Rozvoj sociálně-emočních kompetencí u dětí předškolního věku
Autor	Jana Tošnerová
Rok vydání	2020
Cíl	Hlavním cílem výzkumu bylo analyzovat vliv vytvořeného intervenčního programu na rozvoj sociálně-emočních kompetencí u dětí předškolního věku. Dílčím cílem bylo zjistit, zda existují rozdíly v sociálně-emočních kompetencích mezi dívkami a chlapci a zda se liší úroveň sociálně-emočních kompetencí mezi jednotlivými mateřskými školami.
Metoda	Testovací metoda: The Intelligence and Development Scales, strukturovaný rozhovor
Výsledek	Při výzkumu bylo testováno 25 dětí ve věku 5–6 let ze 4 mateřských škol po celé České republice. Dvě mateřské školy se nachází ve větších městech, 1 mateřská škola se nachází v hlavním městě a 1 mateřská škola je vesnická.

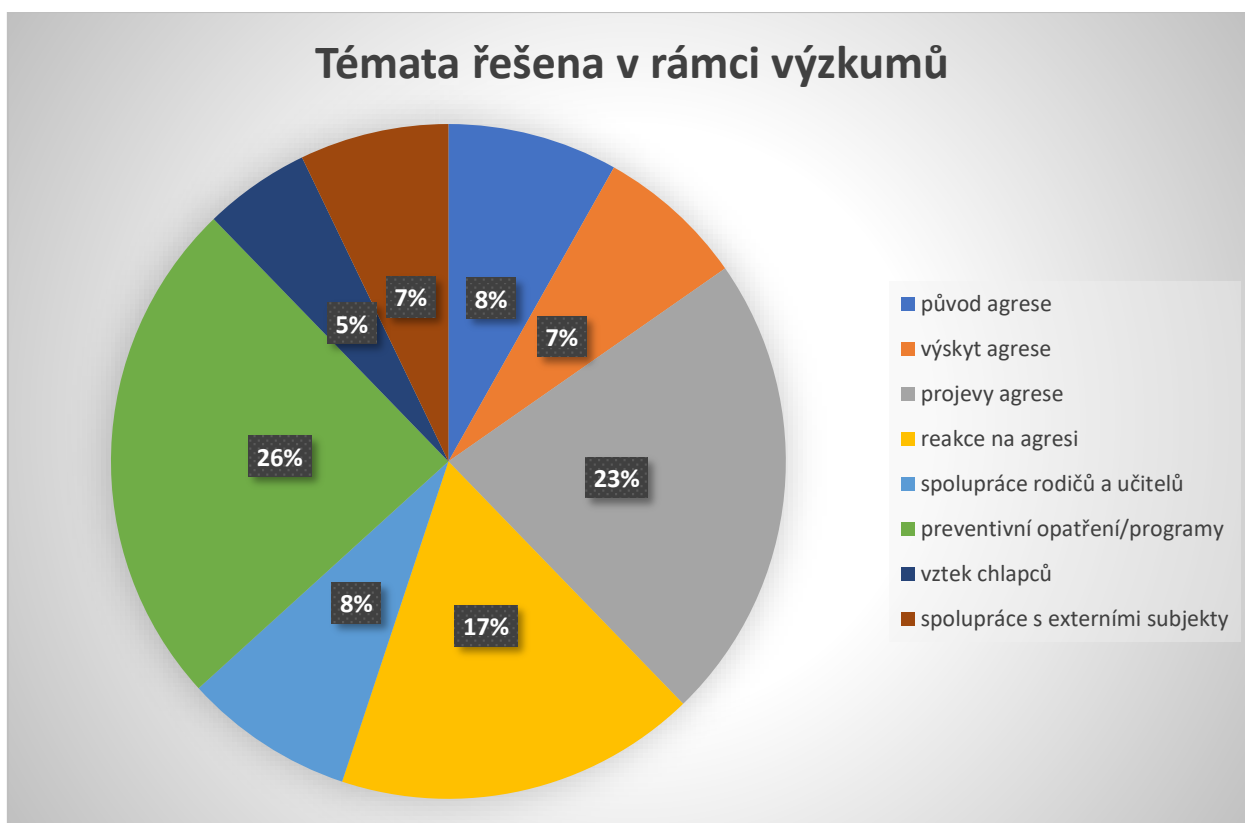
	<p>V empirické části došlo k realizaci projektu „Moje emoce“, který byl sestaven tak, aby u dětí rozvíjel sociálně-emoční kompetence během běžné výuky v mateřské škole. Především byly do výuky zahrnuty aktivity na rozpoznávání a regulaci emocí, a také na sociálně-kompetentní jednání. Úroveň sociálně-emočních kompetencí byla měřena pomocí testové metody IDS a vliv tohoto projektu byl zjišťován pomocí neparametrického párového testu Wilcoxon W. Po vyhodnocení výzkumu bylo výsledkem zjištění, že úroveň dětí v jednotlivých mateřských školách se liší. Výsledky výzkumu v mnou testovaných mateřských školách také ukazují na statisticky vyšší úroveň sociálně-emočních kompetencí u dívek. Nejdůležitějším zjištěním bylo, že volbou vhodných metod, her a aktivit lze u dětí v mateřské škole sociální a emoční kompetence rozvíjet.</p>
Zdroj	<p>TOŠNEROVÁ, Jana. <i>Rozvoj sociálně-emočních kompetencí u dětí předškolního věku</i> [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/ma7p3c/. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. et Ing. Mgr. Marie Herynková, Ph.D.</p>

Kategorie: Případová studie (1)

Název článku	Rizikové chování dětí v mateřské škole
Autor	Bc. Simona Tomšejová
Rok vydání	2017
Cíl	<p>Předkládaná diplomová práce je případovou studií a jejím tématem je rizikové chování dětí v mateřské škole. Cílem práce je především poznat a popsat, jak daná mateřská škola přistupuje k rizikovému chování dětí. Za cíl bylo zjistit, jak se v mateřské škole pohlíží na danou problematiku, preventivní opatření, v jaké míře a zda vůbec je v mateřské škole realizováno a především metody zvládnání tohoto chování samotnými učitelkami.</p>
Metoda	Kvalitativní: analýza dokumentů, rozhovory, pozorování
Výsledek	<p>Výzkumu se účastnilo 5 učitelek MŠ s minimální roční praxí a ředitelem MŠ. Samotný sběr dat probíhal od listopadu do března.</p>

	<p>Jak je rizikové chování dětí zachyceno v dokumentech mateřské školy? Vybraná mateřská škola se o rizikovém chování dětí zmiňuje v Minimálním preventivním programu a ve Školním vzdělávacím programu.</p> <p>Výzvou pro danou mateřskou školu by mohlo být zařazení preventivních aktivit s rodiči či setkávání celých rodin s učiteli na společných akcích, a to nejen z důvodu prevence rizikového chování, ale také v rámci bližšího poznání rodinné situace. Výzvou by taktéž mohlo být lepší sdílení informací mezi učiteli a posílení vzájemných vztahů.</p> <p>Práce umožňuje nahlédnout na přístupy a postupy samotných učitelek, které mohou velkou měrou ovlivnit rozvoj či potlačení rizikového chování dětí. Práce může být inspirací pro danou mateřskou školu, může například pomoci při tvorbě preventivních aktivit v souvislosti s rizikovým chováním. Může být taktéž výzvou pro další výzkumy v oblasti prevencí v mateřských školách nebo taktéž při zkoumání vlivu školního klimatu na výskyt rizikového chování u dětí v mateřské škole.</p>
Zdroj	<p>TOMŠEJOVÁ, Simona. <i>Rizikové chování dětí v mateřské škole (případová studie)</i> [online]. Brno, 2017 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: https://theses.cz/id/j857r5/. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Bohumíra Lazarová, Ph.D.</p>

3.4 Témata řešená v rámci výzkumů

Graf 2: témata řešená v rámci výzkumů

Z rešerše vyplývá, že nejčastěji řešená témata jsou preventivní opatření/programy, projevy agrese a reakce na agresi. Autoři zmiňují důležitost v informovanosti prevence nejen u zaměstnanců, ale i rodičů. Proto je spolupráce rodičů a učitelů v tomto podstatná. Učitelky mohou pomocí her preventivně působit na chování dětí. Hry jsou součástí výukového programu, a proto jsou děti nenásilnou formou směřovány k správnému chování. Když se učitelé vzdělávají ve svém volném čase a mají zájem se nadále rozvíjet a uplatňovat získané vědomosti, je výuka mnohem efektivnější. Dále se někteří autoři shodují, že spolupráce s externími subjekty může pomoci v zamezení agrese.

Dalším řešeným tématem v pracích jsou projevy agrese, které mohou být kontaktní a nekontaktní (slovní). Některé bakalářské práce poukazují na pohlavní rozdíly v možné odlišnosti v projevu chování dítěte. Odkud vyplývá, že nejčastější projevy agrese jsou mezi chlapci. Dále práce poukazují na důležitost rodinného prostředí, ve kterém dítě vyrůstá (agrese mezi partnery, nezáměr ze strany rodičů, upřednostňování dalšího sourozence, nedostačující majetkové poměry). Velkou roli hrají velké nároky na dítě, které není schopno splnit. Agresivní projevy mohou být mezi dětmi, dítětem a rodičem, nebo mezi učitelem a dítětem. Poukazují na to, že dítě si agresivním projevem může říkat o pozornost, která se mu

nedostává. Když dítě ještě není schopno svoji nespokojenost nebo své potřeby vyjádřit slovně, tak agrese nemusí být vnímána vždy negativně, ale spíše nám pomáhá dítěti porozumět. Četnost výskytu agrese může souviset s věkem, prostředím nebo denní dobou.

Posledním velkým řešeným tématem jsou reakce na agresi. Na agresi někteří reagují opět agresí, což není dobrým příkladem a správným způsobem řešení. Někteří autoři se shodují, že je ideální počkat na zklidnění situace, z které agrese vznikla. Když získáme důvěru dítěte, tak snadněji odhalíme pomocí rozhovoru příčinu a možné řešení tohoto způsobu chování. Tento způsob je časově náročnější, ale dosáhneme tím dlouhodobějšího výsledku.

Závěrem tohoto výzkumu je možné vidět, jak se témata mezi sebou prolínají. Agrese je dlouhodobým řešeným tématem ve společnosti, které bylo dříve spíše opomíjeno a neřešeno. V současnosti je mnohem více diskutované a to nejen mezi odborníky, ale v celé společnosti.

4. Praktická část

4.1 Cílem výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak učitelé na agresivní chování reagují, jaké jsou projevy chování a zda rodiče spolupracují, když je jejich dítě agresivní.

Dílčím cílem bylo zjistit, zda jsou formy agrese specifické pro určité pohlaví. Dále bylo snahou zjistit nejvyšší dovršené vzdělání a délka praxe respondentů.

4.2 Metoda šetření

K sběru dat byl použit anonymní dotazník na webové stránce survio.com. Dotazníky se používají v případě kvantitativního výzkumu, který je typický větším počtem respondentů a jeho výsledkem jsou závěry, které se dají zobecnit. Prvotní snaha byla taková, aby se dotazník dostal možná k co nejvíce lidem skrz email. Tři týdny snahy skončily bez zásadní odezvy. Musel být zvolen jiný způsob. Bylo nalezeno, a vzápětí použito několik facebookových stránek, pomocí kterých se dotazník dostal mezi učitele mateřských školek. Dotazník byl zaměřen na německou populaci, kvůli blízkému vztahu k Německu. Byl sestaven z 20 otázek podle výsledků rešerše. Úvodní otázky jsou zaměřeny na osobní údaje respondentů a zbylá část dotazníku se zaměřuje na téma agresivního chování u předškolních dětí. Dotazník byl zveřejněn po dobu dvou měsíců (prosinec, leden), kdy byl pravidelně aktualizován. Zúčastnilo se ho 37 respondentů.

4.3 Výsledky

Tabulka 1: Věk respondentů

	AČ	RČ
Věk respondentů: 24-31	9	24,3 %
Věk respondentů: 39-48	8	21,6 %
Věk respondentů: 33-38	7	18,9 %
Věk respondentů: 19-23	7	18,9 %
Věk respondentů: 49-68	6	16,2 %
Celkem	37	99,9 %

Nejvíce odpovědí bylo u respondentů, kterým bylo 24-31 let. Nepředpokládalo se, že na online dotazník odpoví respondent, kterému je 68 let. Věkové rozložení je poměrně rovnoměrně rozložené.

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

	AČ	RČ
Pohlaví respondentů: žena	34	91,9 %
Pohlaví respondentů: muž	3	8,1 %
Celkem	37	100 %

Z výsledků vyplývá, že ženy jsou více zastoupeny v mateřské školce než muži. Předpokládalo se, že se s největší pravděpodobností žádný muž dotazníku nezúčastní.

Tabulka 3: Ve které spolkové zemi pracujete?

	AČ	RČ
Práce ve spolkové zemi: Bayern	9	24,3 %
Práce ve spolkové zemi: Hessen	5	13,5 %
Práce ve spolkové zemi: Niedersachsen	4	10,8 %
Práce ve spolkové zemi: Rheinland-Pfalz	3	8,1 %
Práce ve spolkové zemi: Nordrhein-Westfalen	3	8,1 %
Práce ve spolkové zemi: Hamburg	3	8,1 %
Práce ve spolkové zemi: Thüringen	2	5,4 %
Práce ve spolkové zemi: Sachsen	2	5,4 %
Práce ve spolkové zemi: Berlin	2	5,4 %
Práce ve spolkové zemi: Baden-Württemberg	2	5,4 %
Práce ve spolkové zemi: Holstein	1	2,7 %
Práce ve spolkové zemi: Sachsen-Anhalt	1	2,7 %
Práce ve spolkové zemi: Schleswig, Saarland, Mecklenburg-Vorpommern, Bremen, Brandenburg	0	0 %
Celkem	37	99,9 %

Nejvíce odpovědí bylo z Bavorska, kde odpovědělo 24,3 % respondentů. Nikdo neodpověděl ze spolkové země Šlesvicko, Sársko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Brémy a Braniborsko.

Tabulka 4: Kolik let praxe máte v mateřské školce?

	AČ	RČ
Praxe ve školce v letech: 1-4	17	45,9 %
Praxe ve školce v letech: 5-10	11	29,7 %

Praxe ve školce v letech: 12-20	5	13,5 %
Praxe ve školce v letech: 21-30	4	10,8 %
Celkem	37	99,9 %

Dle odpovědí je vidět, že podle počtu let praxe se snižuje četnost odpovědí. Největší zastoupení 45,9 % je u 1-4 let praxe a nejmenší zastoupení 10,8 % je u 21-30 let praxe.

Tabulka 5: Na jaké pozici v MŠ pracujete?

	AČ	RČ
Pracovní pozice: vychovatel/ka	13	35,1 %
Pracovní pozice: vedoucí učitelka	9	24,3 %
Pracovní pozice: asistent pedagoga	6	16,2 %
Pracovní pozice: praktikant/ka	4	10,8 %
Pracovní pozice: ředitelka MŠ	3	8,1 %
Pracovní pozice: terapeutka	1	2,7 %
Pracovní pozice: speciální pedagožka	1	2,7 %
Celkem	37	99,9 %

Dle výsledků je vidět, že největší zastoupení má pracovní pozice vychovatele 35,1 %. Další pozice jsou vedoucí učitel 24,3 %, asistent pedagoga 16,2 %, praktikant 10,8 %, ředitelka MŠ 8,1 %, terapeutka 2,7 % a speciální pedagožka 2,7 %. Nepředpokládalo se, že se dotazníku zúčastní praktikanti a terapeutka.

Tabulka 6: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

	AČ	RČ
Nejvyšší dosažené vzdělání: učební obor	16	43,2 %
Nejvyšší dosažené vzdělání: maturita se zaměřením	8	21,6 %
Nejvyšší dosažené vzdělání: bakalář	4	10,8 %
Nejvyšší dosažené vzdělání: maturita	4	10,8 %
Nejvyšší dosažené vzdělání: odborné vzdělání	3	8,1 %
Nejvyšší dosažené vzdělání: magistr	2	5,4 %
Celkem	37	99,9 %

Dle výsledků je zřejmé, že největší počet zaměstnanců v MŠ mají vystudovaný učební obor a nejmenší počet zaměstnanců má magisterské studium. Překvapující na této odpovědi je,

že by v České republice byly výsledky naopak. Dokonce se nemůže stát, že by pracovník v MŠ měl pouze učební obor.

43,2 % respondentů mělo vystudovaný učení obor, 21,6 % maturitu se zaměřením, 10,8 % bakalářské studium, 10,8 % maturitu, 8,1 % odborné vzdělání, 5,4 % magisterské studium.

Tabulka 7: Navštívili jste někdy kurz, seminář nebo školení o agresi nebo prevenci agresivního chování?

	AČ	RČ
Absolvované kurzy, semináře nebo školení: 0	26	70,3 %
Absolvované kurzy, semináře nebo školení: 1	7	18,9 %
Absolvované kurzy, semináře nebo školení: 3	3	8,1 %
Absolvované kurzy, semináře nebo školení: 2	1	2,7 %
Celkem	37	100 %

Překvapující bylo, že 70,3 % respondentů se žádného semináře, kurzu nebo školení na téma agresivita nezúčastnili. Očekávalo se, že bude více jak 29,7 % respondentů, kteří se zúčastnili.

Tabulka 8: Jsou součástí Vaší mateřské školy preventivní programy?

	AČ	RČ
Preventivní programy: ne	22	59,5 %
Preventivní programy: ano	15	40,5 %
celkem	37	100 %

Dle výsledků vyplývá, že více MŠ nemá preventivní programy. Bylo očekáváno, že výsledek bude horší, ale potěšující bylo, že alespoň 40,5 % školek preventivní programy mají.

Tabulka 9: Spolupracují rodiče nebo opatrovníci, pokud je jejich dítě agresivní?

	AČ	RČ
Spolupráce rodičů nebo opatrovníků, pokud je jejich dítě agresivní: spíše ano	27	73 %
Spolupráce rodičů nebo opatrovníků, pokud je jejich dítě agresivní: ano	8	21,6 %

Spolupráce rodičů nebo opatrovníků, pokud je jejich dítě agresivní: spíše ne	2	5,4 %
celkem	37	100 %

Dle výsledků je vidět, že převážný počet rodičů 94,6 % spolupracuje, když je jejich dítě agresivní. Spíše ne odpovědělo pouze 5,4 % respondentů.

Tabulka 10: Jak na problém reagují rodiče?

	AČ	RČ
Jak na problém reagují rodiče: většinou ho chtějí řešit	27	73 %
Jak na problém reagují rodiče: chtějí ho řešit	8	21,6 %
Jak na problém reagují rodiče: většinou ho nechtějí řešit	1	2,7 %
Jak na problém reagují rodiče: nechtějí ho řešit	1	2,7 %
celkem	37	100 %

Z předchozích výsledků se dalo očekávat, jak na problém rodiče reagují.

Tabulka 11: Spolupracuje Vaše MŠ s externími subjekty?

	AČ	RČ
Spolupráce MŠ s externími subjekty: ano	31	83,8 %
Spolupráce MŠ s externími subjekty: ne	6	16,2 %
celkem	37	100 %

83,8 % respondentů uvedlo, že jejich MŠ spolupracuje s externími subjekty, kterými jsou terapeuti, psychologové, lékaři, úřad pro péči o mládež a škola. Pouze 16,2 % uvedlo, že s nikým nespolupracují.

Tabulka 12: Jak reagujete na agresivní chování?

	AČ	RČ
Reakce na agresivní chování: uklidnit dítě, promluvit si s ním	12	32,4 %
Reakce na agresivní chování: snaha přijít na příčinu	8	21,6 %
Reakce na agresivní chování: vyřešit situaci v klidu	7	18,9 %
Reakce na agresivní chování: záleží na situaci	4	10,8 %
Reakce na agresivní chování: promluvit si s dítětem/rodičem	3	8,1 %
Reakce na agresivní chování: společně nalézt řešení problému	3	8,1 %

celkem	37	99,9 %
---------------	-----------	---------------

Většina respondentů 32,4 % se snaží dítě nejprve uklidnit a poté si s ním promluvit. Další se snaží přijít na příčinu 21,6 %, vyřešit situaci v klidu 18,9 %, záleží na situaci 10,8 %, promluvit si s dítětem/rodičem 8,1 % nebo společně nalézt řešení problému 8,1 %. Ideálním způsobem se zdá být kombinace možných způsobů řešení.

Tabulka 13: Jak se děti nejčastěji chovají při řešení konfliktů?

	AČ	RČ
Chování dětí při řešení konfliktů: snaží se sami přijít na řešení	8	21,6 %
Chování dětí při řešení konfliktů: záleží na situaci	7	18,9 %
Chování dětí při řešení konfliktů: omluví se	5	13,5 %
mají problém se uklidnit	4	10,8 %
Chování dětí při řešení konfliktů: fyzickou agresí	4	10,8 %
Chování dětí při řešení konfliktů: tvrdohlavě	3	8,1 %
Chování dětí při řešení konfliktů: poslouchají pouze sebe	3	8,1 %
Chování dětí při řešení konfliktů: svádějí své chování na ostatní	3	8,1 %
celkem	37	99,9 %

Při řešení konfliktu děti nejčastěji reagují snahou přijít sami na řešení 21,6 %, záleží na situaci 18,9 %, omluví se 13,5 %, mají problém se uklidnit 10,8 %, fyzickou agresí 10,8 %, tvrdohlavě 8,1 %, poslouchají pouze sebe 8,1 %, nebo svádějí své chování na ostatní 8,1 %. Z výsledků vyplývá, že není jednoduché dítě přimět ke kladné reakci na konflikt.

Tabulka 14: Snažíte se předcházet agresí u dětí?

	AČ	RČ
Předcházíte agresí u dětí: ano	26	70,3 %
Předcházíte agresí u dětí: ne	11	29,7 %
celkem	37	100 %

Očekávalo se, že každý respondent se snaží předcházet agresivnímu chování u dětí. Přesto 29,7 % odpovědělo, že se nesnaží. Vnímají agresivní chování jako součást života, kdy je dobré s ní umět zacházet. Konflikty jsou normální a je důležité se naučit je řešit. Tato otázka je důkazem, že je důležitější umět konflikty řešit, než je úplně zamezit.

Tabulka 15: Jaké jsou nejčastější projevy agresivního chování?

	AČ	RČ
Nejčastější projevy agresivního chování: fyzická agrese	18	48,6 %
Nejčastější projevy agresivního chování: fyzická + slovní agrese	15	40,5 %
Nejčastější projevy agresivního chování: slovní agrese	4	10,8 %
celkem	37	99,9 %

Nejčastější projevy agresivního chování je fyzická agrese 48,6 %, která se dala očekávat kvůli nedostatečnému rozvoji řeči. Fyzická a slovní agrese se objevuje ve 40,5 % a nejméně se objevuje slovní agrese 10,8 %.

Tabulka 16: Jsou formy agrese specifické pro určité pohlaví?

	AČ	RČ
Jsou formy agrese specifické pro určité pohlaví: ano	29	78,4 %
Jsou formy agrese specifické pro určité pohlaví: ne	8	21,6 %
celkem	37	100 %

Specifické formy agrese pro určité pohlaví vnímá 78,4 % respondentů. Shodují se na tom, že dívky spíše křičí a pláčou a chlapci používají spíše fyzickou agresi. Ostatní respondenti 21,6 % se shodují, že na pohlaví nezáleží.

Tabulka 17: Kdo je agresivnější?

	AČ	RČ
Kdo je agresivnější: stejně	22	59,5 %
Kdo je agresivnější: chlapci	14	37,8 %
Kdo je agresivnější: dívky	1	2,7 %
celkem	37	100 %

Překvapením bylo, že se většina 59,5 % respondentů shoduje, že agresivní jsou chlapci a dívky stejně. Dále se 37,8 % shoduje, že jsou agresivnější chlapci a 2,7 % si to myslí o dívkách.

Tabulka 18: Jak vnímáte dětský vztek?

	AČ	RČ
Jak vnímáte dětský vztek: záleží na situaci	33	89,2 %

Jak vnímáte dětský vztek: pozitivně	3	8,1 %
Jak vnímáte dětský vztek: negativně	1	2,7 %
celkem	37	100 %

Nejvíce respondentů vnímá dětský vztek podle situace, která k takovému chování vedla. Pozitivně vnímá vztek 8,1 % a negativně 2,7 %.

Tabulka 19: Co podle vás nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí?

	AČ	RČ
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: domácí prostředí	10	27 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: komunikace	6	16,2 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: nespravedlnost	6	16,2 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: individuální	4	10,8 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: pocity, emoce	3	8,1 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: média	2	5,4 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: zkušenosti	2	5,4 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: provokace ostatních dětí	2	5,4 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: hračky	1	2,7 %
Co nejvíce ovlivňuje agresivitu dětí: nuda	1	2,7 %
celkem	37	99,9 %

Agresivitu dětí nejvíce podle 27 % respondentů ovlivňuje domácí prostředí. Dále komunikace 16,2 %, nespravedlnost 16,2 %, individuálně 10,8 %, pocity a emoce 8,1 %, média 5,4 %, zkušenosti 5,4 %, provokace ostatních dětí 5,4 %, hračky 2,7 %, nuda 2,7 %. Dalo se předpokládat, že domácí prostředí a komunikace bude hrát velmi důležitou roli.

Tabulka 20: Při kterých činnostech je agresivní chování nejčastější?

	AČ	RČ
Činnosti s nejvyšším výskytem agresivity: společná hra	18	48,6 %
Činnosti s nejvyšším výskytem agresivity: volná hra	6	16,2 %
Činnosti s nejvyšším výskytem agresivity: sport	6	16,2 %
Činnosti s nejvyšším výskytem agresivity: záleží na situaci	3	8,1 %
Činnosti s nejvyšším výskytem agresivity: hádání se o věci	2	5,4 %
Činnosti s nejvyšším výskytem agresivity: hraní venku	2	5,4 %
celkem	37	99,9 %

Při společné hře se dle 48,6 % respondentů nejčastěji objevuje agresivní chování. Dále se objevuje při volné hře 16,2 %, při sportu 16,2 %, záleží na situaci 8,1 %, hádání se o věci 5,4 % a hraní venku 5,4 %.

Bylo předpokládáno, že se agresivní chování objeví více při volné hře, ale bylo zjištěno že tomu tak není.

5. Diskuse

Z výše uvedeného textu je evidentní, že agresivita je forma chování, se kterou se potýkáme už od narození dítěte. Celý život se učíme s ní pracovat. Vágnerová (2021) ve své knize zmiňuje jednotlivé vývojové etapy, které nám pomůžou lépe pochopit chování dětí. Děti potřebují dobrý vzor, aby se žádoucímu chování mohlo naučit. Proto by bylo dobré nehledat chybu hned u dítěte, ale zamyslet se nad tím, kdo je jejich vzor. Dospělí mají pomáhat se s agresivitou vypořádat a ne v ní podporovat tím, že jsou též agresivní. Svoboda (2014) uvádí důležitost být správným vzorem pro děti, protože děti rádi pozorují a napodobují chování okolí.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak učitelé na agresivní chování reagují, jaké jsou projevy chování a zda rodiče spolupracují, když je jejich dítě agresivní.

Když je dítě agresivní, tak nejčastější reakce učitelů bývá uklidnění dítěte a následné promluvení si s ním. Někteří se snaží přijít na příčinu, a hlavně vyřešit situaci v klidu. Nolting (2021) uvádí, že téměř ve všech oblastech života se nachází agrese a násilí. Může to být v rodině, v práci, ve škole nebo v politice. Snaha není ji odstranit, ale naučit se s ní pracovat. Děti se projevují nejčastěji fyzickou agresi, někdy k fyzické agresi přidávají slovní a v nejméně případech se objevuje pouze slovní agrese. Upřednostňování fyzického násilí je zapříčiněno nedostatečnou slovní zásobou. Bylo potěšující, že skoro všichni rodiče spolupracují, když je jejich dítě agresivní.

Dílčím cílem bylo zjistit, zda jsou formy agrese specifické pro určité pohlaví. Dále bylo snahou zjistit nejvyšší dovršené vzdělání a délka praxe respondentů.

Specifické formy agrese pro určité pohlaví vnímá 78,4 % respondentů. Shodují se na tom, že dívky spíše křičí a pláčou a chlapci používají spíše fyzickou agresi. Ostatní respondenti 21,6 % se shodují, že na pohlaví nezáleží. Jull (2012) potvrzuje, že chlapci používají spíše fyzickou agresi a dívky slovní.

Nejvíce učitelů má vystudovaný učební obor, který je v Německu dostatečným vzděláním pro práci v MŠ. Vysokoškolské vzdělání moc pracovníků v MŠ nemá. Délka praxe se pohybovala mezi 1-30 let. Nejvíce respondentů odpovídalo s nejnižší délkou praxe 1-4 roky.

Informace, které se objevují v této práci, korelují i s dalšími zjištěnými a prezentovanými výzkumy. Výsledky rešerše mohou být užitečné pro budoucí práce na téma agresivního chování u předškolních dětí. Mnoho prací se na toto téma píše každý rok. Domníváme se, že četnost prací je kvůli běžnému střetu s touto problematikou ve společnosti. Spíše se jedinec bude zajímat a psát práce na téma jemu známé, než psát práci na téma nové

a neznámé. Kdyby, každý musel před začátkem práce udělat rešerši, tak by se tolik témata neopakovala. Proto vnímám rešerše za velmi důležité, protože poskytují obecný přehled v daném tématu.

6. Závěr

Teoretická část bakalářské práce se zaměřuje na vývojové aspekty u dětí ve vztahu k agresivnímu chování. Informace o vývojových etapách, se kterými lze v budoucnu pracovat jsou prospěšné pro lepší porozumění chování dětí. Dále se práce zaměřuje na příčiny a možnou prevenci nežádoucího chování. Prevence je popsána obecně a následně obohacena informacemi o pozitivním usměrňování energie dětí, která hraje důležitou roli v prevenci.

Rešerše analyzuje práce o agresivitě předškolních dětí za posledních 5 let na stránce Theses.cz. Výsledky poslouží pro budoucí vytváření prací na tuto tematiku. V rámci výzkumu byli řešenými tématy preventivní opatření/programy, projevy agrese, reakce na agresi, původ agrese, spolupráce rodičů a učitelů, reakce na agresi, výskyt agrese a vztek chlapců.

Praktickou částí je dotazník, který byl proveden online formou v Německu. Výsledky dotazníku byly vyhodnoceny za pomoci tabulek a následně okomentovány.

K sběru dat byl použit anonymní dotazník na webových stránkách survio.com. Prvotní snaha byla taková, aby se dotazník dostal možná k co nejvíce lidem skrz email. Tři týdny snahy skončily bez zásadní odezvy. Musel být zvolen jiný způsob. Bylo nalezeno, a vzápětí použito několik facebookových stránek, pomocí kterých se dotazník dostal mezi učitele mateřských školek. Dotazník byl zaměřen na německou populaci, kvůli blízkému vztahu autorky k Německu. Byl sestaven z 20 otázek podle výsledků rešerše. Úvodní otázky jsou zaměřeny na osobní údaje respondentů a zbylá část dotazníku se zaměřuje na téma agresivního chování u předškolních dětí. Dotazník byl zveřejněn po dobu dvou měsíců (prosinec, leden), kdy byl pravidelně aktualizován. Zúčastnilo se ho 37 respondentů.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak učitelé na agresivní chování reagují, jaké jsou projevy chování a zda rodiče spolupracují, když je jejich dítě agresivní.

V případě, že se u dítěte objeví agresivní chování, je snahou učitelů toto chování zmírnit zklidněním dítěte a následně si s ním o tomto chování promluví. Část učitelů se pokouší nalézt příčinu a za důležité považují klidné vyřešení situace. U dětí se nejčastěji setkáme s fyzickou agresí, která je dána nedostatečnou slovní zásobou. Pozitivním zjištěním je, že všichni rodiče, jejichž dítě se chovalo či chová agresivně, jsou otevřeni spolupráci s učitelem.

Dílčím cílem bylo zjistit, zda jsou formy agrese specifické pro určité pohlaví. Dále bylo snahou zjistit nejvyšší dovršené vzdělání a délka praxe respondentů.

Práce potvrzuje již dříve zjištěné informace v oblasti agresivity. Více jak tři čtvrtiny dotazovaných se shoduje v tom, že u dívek se častěji setkáme s agresivními projevy jako jsou

křik či pláč, u chlapců dominuje spíše agrese fyzická. Zbylá třetina se domnívá, že pohlaví nemá vliv na projevy agresivního chování.

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že pracovníci MŠ ve většině případů nemají vysokoškolské vzdělání, a to z důvodu, že pro vykonávání praxe není nutné. Nejběžnějším dosaženým vzděláním v Německu tedy bývá vystudovaný učební obor. Délka praxe se pohybovala mezi 1-30 let. Nejvíce respondentů odpovídalo s nejnižší délkou praxe 1-4 roky.

Referenční seznam

- AMBROŽOVÁ, Kateřina. *Agresivita a agresivní chování u dětí předškolního věku* [online]. Olomouc, 2017 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/eziynm/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
- ANTIER, Edwige. *Agresivita dětí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-808-2.
- ERKERT, Andrea. *Hry pro usměrňování agresivity*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-938-0.
- DUBNOVÁ, Barbora. *Agrese u dětí předškolního věku* [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ml17dp/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. et Ing. Mgr. Marie Herynková, Ph.D.
- ESTERKOVÁ, Věra. *Výchovné přístupy při zvládnutí prvků šikany a agresivního chování v mateřské škole* [online]. Brno, 2017 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3mfnid/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Iva Žaloudíková, Ph.D.
- HAUG-SCHNABEL, Gabriele. *Aggression bei Kindern: Praxiskompetenz für Erziehrinnen*. Freiburg: Verlag Herder, 2009. ISBN 978-3-451-32181-8.
- JUUL, Jesper. *Aggression*. 7. Frankfurt am Main: FISCHER, 2020. ISBN 978-3-596-19723-1.
- KOLAJOVÁ, Hana. *Dítě s problémy v chování v předškolním vzdělávání* [online]. Brno, 2020 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/caell/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Karel ČERVENKA.
- KOLMANOVÁ, Veronika. *Posilování zdravého sebepojetí dětí jako nástroj primární prevence v mateřské škole* [online]. Hradec Králové, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/aa9mi1/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
- KOPLOVÁ, Magdaléna. *Agresivita u dětí předškolního věku* [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/2cect8/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Simona Dobešová Cakirpaloglu, Ph.D.
- KUBEŠOVÁ, Karolína. *Projevy šikany v chování mezi dětmi v mateřské škole* [online]. České Budějovice, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/jsotc7/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

MACHÁČKOVÁ, Pavla. *Zkušenosti pedagogů s řešením agresivního chování dětí v podmínkách mateřské školy* [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/36bftu/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.

MACHOVÁ, Veronika. *Možnosti preventivního působení pedagogů na děti v mateřských školách* [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/gztpjc/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

MARKOVÁ, Veronika. *Agresivní chování dítěte a jeho řešení v rámci MŠ* [online]. České Budějovice, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/0igfym/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Zuzana Bílková, Ph.D.

NOLTING, Hans-Peter. *Lernfall aggression*. 7. Reinbek bei Hamburg: copiright, 2021. ISBN 978-3-499-62080-5.

OSOBOVÁ, Michaela. *Agresivita dětí předškolního věku* [online]. Hradec Králové, 2017 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/24w2un/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Iva Junová, Ph.D.

PAVLÍKOVÁ, Libuše. *Dětská agresivita v mateřských školách v Jihomoravském kraji* [online]. Olomouc, 2017 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/1mm1g2/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Vladimíra Kocourková, Ph.D.

POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, Iva. *Emoce*. Pardubice: Grada publishing, 2018. ISBN 978-80-247-5128-3.

ŘÍČAN. *Dětská klinická psychologie*. 4. přepracované a doplněné vydání. Příbram: Grada publishing, 2006. ISBN 978-80-247-1049-5.

SABOLOVÁ, Kateřina. *Projevy rizikového chování v mateřské škole a možnosti prevence* [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/u2xtfo/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

SITOVÁ, Eliška. *Projevy přátelství a konfliktů v heterogenní skupině dětí v mateřské škole* [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5vzdm3/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Josef Konečný, CSc.

- SMITH, Charles. *Hauen ist doof*. Deutschland: Verlag an der Ruhr, 2005. ISBN 978-3-86072-953-3.
- SVOBODA, Jan. *Agrese a agresivita v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0603-3.
- SVOBODOVÁ, Denisa. *Práce se vztekem u dětí předškolního věku* [online]. Brno, 2021 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/cn8z0/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Kateřina BARTOŠOVÁ.
- Synaptogeneze: jak jsou propojení vytvořena mezi neurony?. *Yes, therapy helps!* [online]. 2022, Březen 29, 2022, 1 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://cs.yestherapyhelps.com/synaptogenesis-how-are-connections-created-between-neurons-12633>
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. 3. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0887-7.
- TOBIŠKOVÁ, Barbora. *Preventivní program s prvky alternativní pedagogiky pro děti předškolního věku* [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7sqvis/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.
- TOMŠEJOVÁ, Simona. *Rizikové chování dětí v mateřské škole (případová studie)* [online]. Brno, 2017 [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/j857r5/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Bohumíra Lazarová, Ph.D.
- TOŠNEROVÁ, Jana. *Rozvoj sociálně-emočních kompetencí u dětí předškolního věku* [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ma7p3c/>. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ing. et Ing. Mgr. Marie Herynková, Ph.D.
- VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.
- ZOSS, Pavlína. *Příčiny poruch chování u dětí předškolního věku* [online]. Brno, 2019 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/56kwpb/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.